

เศรษฐกิจการเมืองจีนกับความมั่นคงของมนุษย์*

วรศักดิ์ มหัทธโนบล**

ความสำคัญของปัญหา

สาธารณรัฐประชาชนจีนหรือ “จีน” ในปัจจุบันนี้ถือเป็นผลผลิตจากการปฏิวัติยึดอำนาจรัฐของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเมื่อปี ค.ศ. 1949 ซึ่งหากนับถึงทศวรรษ 2010 นี้จีนภายใต้อำนาจของพรรคการเมืองดังกล่าวมีอายุกว่า 60 ปีหรือครึ่งค่อนศตวรรษแล้ว ตลอดระยะเวลาที่จีนได้ผ่านเหตุการณ์สำคัญทางเศรษฐกิจการเมืองหลายเหตุการณ์ที่ทั้งดีและร้าย จนหากเปรียบเทียบเป็นมนุษย์คนหนึ่งแล้ว เหตุการณ์เหล่านั้นนับว่าได้หล่อหลอมจีนจนมีวุฒิภาวะอย่างผู้ใหญ่คนหนึ่งพียงมี และก็เพราะเหตุนี้ในฐานะทางเศรษฐกิจและการเมืองของจีนจึงเป็นดังที่เราเห็นในทุกวันนี้ คือเป็นชาติที่สะสมความมั่งคั่งผ่านสำรองเงินตราระหว่างประเทศสูงที่สุดในโลก และเป็นชาติเผด็จการทางการเมืองที่มหาอำนาจอื่นมีอาจกดดันในเรื่องใดๆ ได้ (ดังที่สามารถทำได้กับชาติอื่นๆ) แต่กระนั้น ก็เชื่อว่าจีนจะไร้ซึ่งปัญหาและขีดจำกัดทางด้านภายในตัวเอง โดยถ้าหากใช้แนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์มาพิจารณาแล้ว ปัญหาและขีดจำกัดเหล่านี้ในบางประการนับว่าน่าศึกษาไม่น้อย

กล่าวคือ แนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) ตามที่ปรากฏในเอกสารเรื่อง รายงานการพัฒนามนุษย์ (Human Development Report) ในปี ค.ศ. 1994 ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Development Program: UNDP) นั้น ได้แบ่งความมั่นคงของมนุษย์ออกเป็น 7 ประเภท คือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (economic security) ความมั่นคงทางอาหาร (food security) ความมั่นคงทางสุขภาพ (health security)

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “ความร่วมมือนานาชาติกับความมั่นคงของมนุษย์” ของศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (HS1069A) โดยได้รับการสนับสนุนจาก โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา อันหนึ่งบทความชิ้นนี้ปรับปรุงจากบทสุดท้ายของผลงานวิจัยเรื่อง การเมืองการปกครองจีน ซึ่งได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในรูปหนังสือเล่มแล้วใน วรศักดิ์ มหัทธโนบล, *ครองแผ่นดินจีน: พรรค ผู้นำ อำนาจรัฐ* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2554).

** อาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้อำนวยการศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2551-)

ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม (environmental security) ความมั่นคงส่วนบุคคล (personal security) ความมั่นคงของชุมชน (community security) และความมั่นคงทางการเมือง (political security)¹ จากเกณฑ์ความมั่นคงของมนุษย์ทั้งเจ็ดประเภทนี้คงเป็นไปได้ที่จะไม่มีชาติใดที่ไม่ประสบปัญหาแม้แต่ประเภทเดียว เป็นอยู่แต่ว่าชาตินั้นๆจะอธิบายความมั่นคงของมนุษย์ของตนอย่างไรเท่านั้น แต่สิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ก็คือ การที่จะบรรลุความมั่นคงของมนุษย์ทั้งเจ็ดประเภทดังกล่าวคงมีอาจดำเนินไปตามลำพัง โดยปราศจากการพึ่งพาอาศัยกันและกันกับชาติอื่นควบคู่ไปกับการเคารพซึ่งกันและกันได้ เหตุฉะนั้น เราจึงได้เห็นการแสวงหาความร่วมมือในด้านต่างๆกับนานาประเทศของจีน แต่ในขณะเดียวกันก็เห็นเช่นกันว่า จีนเองก็มีความอ่อนไหวเป็นอย่างสูงในอันที่จะไม่ให้ใครมาแทรกกิจการภายในของตน

งานศึกษานี้จะได้หยิบยกประเด็นปัญหาความมั่นคงของมนุษย์ที่จีนประสบอยู่ โดยจะหยิบยกมาเสนอเฉพาะบางประการที่มีนัยสำคัญต่อเศรษฐกิจการเมืองของจีนเอง และแน่นอนว่าย่อมต้องมียุทธศาสตร์ต่อนานาชาติทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

ความเป็นมา

ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า การปฏิวัติโค่นล้มระบอบสาธารณรัฐของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเมื่อปี ค.ศ. 1949 และการสถาปนาระบอบสาธารณรัฐอีกแบบหนึ่งขึ้นมาในนาม “สาธารณรัฐประชาชนจีน” นั้น ได้สร้างรัฐใหม่ขึ้นมาอย่างแตกต่างไปจากอดีตกาล รัฐใหม่ที่ถูกสร้างขึ้นนี้ในด้านหนึ่งได้สืบทอดมรดกทางการปกครองในอดีตเอาไว้ ส่วนหนึ่งได้ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ ขณะที่อีกด้านหนึ่งได้ถูกสร้างขึ้นโดยใช้แนวคิดและแนวทางลัทธิมาร์กซ์และลัทธิเลนิน หรือที่บางครั้งก็เรียกว่าลัทธิสังคมนิยมหรือลัทธิคอมมิวนิสต์ มารองรับการสร้างรัฐใหม่ของตน ในด้านนี้ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของประวัติศาสตร์จีน เพราะถ้าหากไม่นับระบอบสาธารณรัฐภายใต้การนำของซุนยัตเซ็น (ซุนยัตเซ็น) แล้ว การนำแนวคิดและแนวทางดังกล่าวมาใช้ในการเมืองการปกครองครั้งนี้ ได้เท่ากับว่าจีนได้นำเอาภูมิปัญญาที่มีได้งอกเงยจากสังคมจีนมาใช้ด้วย

การสร้างรัฐใหม่ภายใต้แนวคิดและแนวทางดังกล่าว แม้จีนจะสามารถรักษาเสถียรภาพทางการเมืองเอาไว้ได้ตลอดรอดฝั่งก็ตาม แต่เสถียรภาพที่ว่าเป็นไปโดยภาพรวมหาได้โรยด้วยกลีบกุหลาบไม่ เพราะในความเป็นจริงแล้วจีนได้ประสบปัญหาความยุ่งยากอยู่เป็น

¹ UNDP, *Human Development Report 1994* (New York: Oxford University Press, 1994).

ระยะเช่นกัน บางระยะก็หนัก บางระยะก็เบา และที่หนักนั้นอาจเห็นได้จากช่วงที่จีนใช้นโยบายก้าวกระโดดไกลในปี ค.ศ.1958² ช่วงที่มีการปฏิวัติวัฒนธรรมระหว่างปี ค.ศ.1966 ถึง ค.ศ.1976³ หรือช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ของเลือดที่จัตุรัสเทียนอันเหมินในปี ค.ศ.1989⁴ เป็นต้น

ปัญหาความยุ่งยากนี้แม้จะมีสาเหตุหรือที่มาที่ไปโดยตัวของมันเองก็จริง แต่ก็ยังพอกกล่าวได้ว่า ส่วนหนึ่งมาจากการที่จีนยังมีประสบการณ์ทางการเมืองการปกครองในรูปแบบใหม่ไม่มากนัก เมื่อเลือกจะมุ่งไปสู่ทิศทางใดแล้วก็เชื่อว่าทิศทางนั้นน่าจะถูกต้อง และเมื่อพบว่าไม่ถูกต้องก็จะตั้งหลักใหม่ จากนั้นก็หาทิศทางใหม่เพื่อก้าวเดินต่อไป ประสบการณ์นี้ต่อมาได้กลายเป็นบทเรียนที่ทรงคุณค่าให้แก่จีนเอง และทำให้จีนเป็นจีนดังที่เห็นในทุกวันนี้

จีนในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นผลผลิตโดยตรงจากยุคปฏิรูปที่เริ่มขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1978 และผลผลิตนี้ก็ถือได้ว่า ด้านหนึ่งมาจากการสรุปบทเรียนจากยุคก่อนหน้านั้น ทุกวันนี้เป็นที่ยอมรับกันว่า จีนได้กลายเป็นอีกมหาอำนาจหนึ่งของโลก นอกเหนือไปจากสหรัฐอเมริกา รัสเซีย หรือยุโรปอีกบางประเทศ ในแง่การพัฒนา ก็เป็นที่ยอมรับกันว่า จีนกำลังจะกลายเป็นชาติที่มีเศรษฐกิจมั่งคั่งที่สุดในโลก ฐานะนี้หากจะกล่าวอย่างรวบรัดแล้วก็ถือว่าเป็นผลผลิตจากนโยบายต่างๆ ที่จีนได้รังสรรค์ขึ้นมาในยุคปฏิรูป ประดิษฐ์กรรมหนึ่งที่ไม่อาจแยกออกไปจากการพิจารณาได้เลยก็คือ ระบบการเมืองการปกครองของจีนเอง ซึ่งนับแต่ยุคปฏิรูปเรื่อยมา จีนได้สร้างกลไกใหม่ๆ โดย

² ก้าวกระโดดไกลเป็นนโยบายที่มุ่งให้ภาคการผลิตต่างๆ ผลิตให้เกินเป้าหมายที่วางเอาไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี แต่ในทางปฏิบัติจริงกลับเน้นไปที่การผลิตเหล็กกล้า และเนื่องจากเป็นการผลิตที่มุ่งเน้นการใช้พลังมวลชนมากกว่าเทคโนโลยี ประกอบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ นโยบายนี้จึงล้มเหลว ดูรายละเอียดในวรศักดิ์ มหัทธโนบล, *เศรษฐกิจการเมืองจีน* (กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 63-76.

³ การปฏิวัติวัฒนธรรมเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากความแตกแยกในหมู่ผู้นำจีนขณะนั้น โดยกลุ่มหนึ่งต้องการให้การพัฒนาประเทศเป็นไปตามแนวทางสังคมนิยมอย่างเคร่งครัด อีกกลุ่มหนึ่งต้องการให้การพัฒนาตามแนวทางดังกล่าวเป็นไปอย่างยืดหยุ่น ผลก็คือ กลุ่มแรกเป็นฝ่ายกุมอำนาจการนำได้ และเข้าทำการกวาดล้างกลุ่มหลัง จนเกิดความปั่นป่วนวุ่นวายไปทั่วประเทศ ดูรายละเอียดใน วรศักดิ์ มหัทธโนบล, *เศรษฐกิจการเมืองจีน*, หน้า 98-124.

⁴ เหตุการณ์นองเลือดที่จัตุรัสเทียนอันเหมินมีสาเหตุมาจากการชุมนุมของนักศึกษาและประชาชนเพื่อเรียกร้องให้ทางการจีนได้แก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การซื้ออาวุธบ้างหลง การให้เสรีภาพในการวิจารณ์ การให้ผู้นำเปิดเผยทรัพย์สินของตน เป็นต้น แต่ถูกทางการจีนมองว่าต้องการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง และทำให้มีการใช้กำลังเข้าปราบปรามการชุมนุมอย่างรุนแรง ดูรายละเอียดใน วรศักดิ์ มหัทธโนบล, *เศรษฐกิจการเมืองจีน*, หน้า 214-234.

ประสานและปรับเปลี่ยนกับกลไกเดิมเข้าด้วยกัน จนทำให้การเมืองการปกครองของตนเต็มไปด้วย เสถียรภาพดังที่เห็น ด้วยเสถียรภาพที่ว่านี้ก็ได้ส่งผลให้การพัฒนาของจีนดำเนินไปได้ โดยมีพัก ต้องมาวิตกกังวลกับความไม่ราบรื่นทางการเมืองใดๆ

แต่กระนั้นก็เป็นที่ยู่กันดีว่า เสถียรภาพดังกล่าวตั้งอยู่บนฐานของระบอบเผด็จการ พรรคเดียว โดยมีพรรคคอมมิวนิสต์จีนชูงนำทางอำนาจ ดังนั้น หากพรรคการเมืองนี้เกิดอ่อนแอ ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งแล้ว เสถียรภาพดังกล่าวก็ย่อมได้รับผลกระทบไปด้วย เมื่อเสถียรภาพได้รับ ผลกระทบ สถานะที่กำลังรุ่งเรืองของจีนก็จะถูกกระทบ และเมื่อความรุ่งเรืองถูกกระทบก็ย่อม หมายความว่าความมั่นคงของมนุษย์ต้องถูกกระทบไปด้วย และต่อไปนี่ก็คือประเด็นปัญหาที่จีน กำลังประสบอยู่

กระแสที่ท้าทายแนวคิดและแนวทาง

เป็นที่ยู่กันดีในหมู่ชาวคอมมิวนิสต์ว่า ภายใต้แนวคิดและแนวทางลัทธิ คอมมิวนิสต์นั้น มีคุณสมบัติอยู่ข้อหนึ่งที่ชาวคอมมิวนิสต์ยึดถือปฏิบัติกันมา นั่นคือ ความคิดที่เป็น วิทยาศาสตร์ ความคิดนี้ทำให้ชาวคอมมิวนิสต์โดยทั่วไปจะต้องไม่มีความคิดที่ม่งาย หรือ ความคิดที่มีอาจพิสูจนได้ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ด้วยเหตุนี้ ชาวคอมมิวนิสต์จึงไม่เชื่อในเรื่อง ไสยศาสตร์หรือเรื่องเกี่ยวกับโชคลางต่างๆ

ในกรณีของจีนเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อน โดยเฉพาะในช่วงที่เกิด การปฏิวัติวัฒนธรรมระหว่างปี ค.ศ.1966-1976 ในช่วงนี้ไม่เพียงความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์จะ ถูกวิพากษ์หรือทำลายเท่านั้น แม้แต่ศาสนาเองก็ถูกมองว่าเป็นเรื่องม่งาย จากเหตุนี้จึงได้ทำ ให้ศาสนสถานและนักบวชในศาสนาต่างๆ ถูกกวาดล้างไปในช่งนั้น⁵ แต่ภายหลังจากที่การ ปฏิวัติวัฒนธรรมสิ้นสุดลงและจีนได้เข้าสู่ยุคปฏิรูปแล้วนั้น กระแสวัฒนธรรมเดิมของจีนก็หวน กลับมาอีกครั้งหนึ่ง พร้อมกับนั้นวัฒนธรรมตะวันตกที่ครั้งหนึ่งเคยถูกปฏิเสธก็เข้ามามีที่ทางใน สังคมจีนเช่นกัน จากนั้นสังคมจีนจึงค่อยๆเปลี่ยนแปลงไปที่ละเล็กละน้อย จนทำให้ทุกวันนี้ แตกต่างจากเมื่อครั้งยังเป็นสังคมนิยมเต็มตัวอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลสะท้อนต่อแนวคิดและแนวทางที่ชาว คอมมิวนิสต์จีนเมื่อก่อนหน้ายุคปฏิรูปเคยยึดถือไปไม่น้อย ผลสะท้อนที่ไม่ก่อปัญหาหนักก็คง

⁵ ดูรายละเอียดรายงานและภาพประกอบได้ใน หยางเค่อหลิน (บรรณาธิการ), *พิพิธภัณฑการปฏิวัติใหญ่ทาง วัฒนธรรม (เหวินฮว่าต้าเก๋อมี่งป้ออู่กว่าน)* (เชียงก่าง: เทียนตี้กูฮูไห่ยว่เสี้ยนกงซือ และ ซินต้าลูซุปานเสื่อไห่ยว่ เสี้ยนกงซือ, 2002), หน้า 134-167.

เป็นเรื่องของการให้การยอมรับการคงอยู่ของศาสนาหรือศาสนิกชนในจีน การยอมรับนี้มีได้หมายความว่าชาวคอมมิวนิสต์จีนเหล่านี้จะเป็นศาสนิกชนไปด้วย แต่เป็นการยอมรับให้ศาสนาและศาสนิกชนได้มีที่ทางเป็นของตนเอง แต่กระนั้น ผลสะท้อนที่ดูยุ่งยากไม่น้อยก็คือ การที่ชาวคอมมิวนิสต์จีนจำนวนหนึ่งมีความเชื่อที่ไม่ใช่ความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์เข้าไปด้วย ความเชื่อนี้เป็นความเชื่อดั้งเดิมของสังคมวัฒนธรรมจีนเอง คือเป็นความเชื่อที่อาจไม่เกี่ยวกับศาสนาโดยตรง แต่บางครั้งก็อ้างอิงศาสนาอยู่หลายๆ

ความเชื่อที่ว่านี้ก็เช่น เรื่องการเสี่ยงทายที่เรียกว่าเขียนชื่อ (เซียมซี) อู่สิง (โหงวเฮ้ง) เฟิงสุ่ย (ฮวงจุ้ย) การดูดวงชะตาผ่านดวงดาว การทำนายฝัน เป็นต้น ทั้งนี้จากการสำรวจของสภาวิจัยรัฐศาสตร์ศึกษาแห่งชาติจีน เกี่ยวกับทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐต่อเรื่องดังกล่าวเมื่อปี ค.ศ.2007 พบว่า มีเจ้าหน้าที่รัฐที่เชื่อเรื่องที่ว่าในระดับที่เชื่อมากับระดับที่เชื่อบ้างนั้น รวมกันแล้วร้อยละ 28.3 ตัวเลขนี้เป็นผลจากการสำรวจในพื้นที่ 17 มณฑลด้วยกัน

จากการสำรวจของสำนักเดียวกันนี้มีตัวอย่างน่าสนใจที่จะยกมากล่าวถึงในที่นี้ 4 เรื่องด้วยกัน⁶ เรื่องแรก เป็นเรื่องของเลขาธิการพรรคในอำเภอเจิ้งเหอ มณฑลฝูเจี้ยน โดยก่อนจะรับตำแหน่งนี้นั้น เลขาธิการผู้นี้ได้ไปเสี่ยงทายเขียนชื่อที่ศาลเจ้าแห่งหนึ่ง แล้วได้คำทำนายมาว่าตนจะได้เป็นเศรษฐีเงินล้าน และจะด้วยรอยให้คำทำนายเกิดขึ้นจริงไม่ไหว หรือด้วยความพยายามที่จะทำให้คำทำนายเป็นจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ปรากฏว่าหลังรับตำแหน่งเลขาธิการแล้ว สิ่งที่เขาได้กระทำไปก็คือ การยอมรับเงินสินบนจนสร้างความรำรวยให้แก่ตนเอง และยังได้ใช้อำนาจในตำแหน่งของตนสนับสนุนการบูรณะซ่อมแซมศาลเจ้าและการไหว้เจ้า จนเกิดความคึกคักไปทั้งอำเภอ มีผู้คนเข้าไปเช่นไหว้มากมาย รวมทั้งบรรดาเจ้าหน้าที่รัฐพร้อมทั้งสมาชิกในครอบครัวด้วย

เรื่องต่อมา เกิดขึ้นที่อำเภอเจียวโซ่ว มณฑลชานซี ในกลางดึกคืนหนึ่งมีผู้ปฏิบัติงานพรรคในอำเภอนับสิบคนได้ตั้งตนเป็นตัวแทนของอำเภอด้วยการไปนั่งไหว้เจ้า ณ สถานที่ทำการพรรคเพื่อทำพิธีสะเดาะเคราะห์ พิธีนี้เป็นไปโดยฝัง “วัตถุปิดเปาไชค้อร้าย” และ “ยันต์เลื่อนตำแหน่ง” สาเหตุที่ทำเช่นนั้นก็เพราะผู้นำของอำเภอไม่ได้รับการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น โดยหมอเฟิงสุ่ยที่ถูกเชิญมาตรวจดูที่ตั้งได้อธิบายสาเหตุว่า เป็นเพราะเฟิงสุ่ยของที่ตั้งที่ทำการพรรคไม่ดี หมอเฟิงสุ่ยให้เหตุผลว่า อาคารอันเป็นที่ทำการของสภาผู้แทนอำเภอ และอาคารที่ทำการ

⁶ ทวี ธีระวงศ์เสรี (แปลและเรียบเรียง), “เหตุผลที่เจ้าหน้าที่รัฐบาลของจีนเชื่อถือโชคลาง,” *ข่าวจีนศึกษา*, ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2550), หน้า 20-21.

อำเภอมีความสูงมากกว่าอาคารที่ทำการพรรค หมอเฟิงสูยจึงแนะนำให้ปรับปรุงอาคารและทำพิธีฝังวัตถุดังกล่าวไว้ทั้ง 4 ทิศเป็นการแก้ปัญหา

แต่เรื่องทั้งสองข้างต้นนี้ดูจะไม่ยุ่งยากเท่ากับเรื่องที่ 3 และ 4 คือเรื่องที่เลขาธิการพรรคเมืองไท่อันหยวน มณฑลซานตง ได้เคยไปดูดวงชะตาของตน แล้วหมอดูทายว่าจะได้เป็นถึงรองนายกรัฐมนตรี แต่ดวงชะตาดังกล่าวคือ “สะพาน” ดังนั้น เลขาธิการพรรคผู้นี้จึงได้สั่งให้เปลี่ยนแปลงโยกย้ายงบประมาณหลายร้อยล้านหยวนที่จะนำมาสร้างถนนหลวง มาสร้างสะพานแทน และเรื่องของอธิบดีกรมธัญญาหาร มณฑลซานซี ได้ใช้งบประมาณของรัฐมาสร้าง “ศาลเทพเจ้าแห่งธัญญาหาร” ขึ้น ตรงด้านข้างอาคารรับรองของมณฑลที่ปรับปรุงใหม่ เพื่อเสริมดวงชะตาให้แก่ตนเอง

ที่ว่าตัวอย่างสองเรื่องหลังนี้ดูยุ่งยากกว่าสองเรื่องแรก ก็เพราะผลของความเชื่อได้ส่งแรงกระทบมาถึงงบประมาณของรัฐ ในขณะที่สองเรื่องแรกยังไม่ได้มีผลกระทบถึงขั้นนั้น แต่กระนั้น ตัวอย่างทั้งสองเรื่องนี้ย่อมไม่เป็นผลดีแก่พรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างแน่นอน โดยเฉพาะเมื่อการสำรวจครั้งนี้ผู้วิจัยได้แอบไปสอบถามบรรดาหมอเฟิงสูยและหมอดูอื่นแล้ว ได้คำตอบว่า ผู้ที่เข้ามาดูดวงชะตานั้นส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ และนับวันก็ยิ่งจะมีมากขึ้น คนเหล่านี้จะนั่งรถคันเล็กๆมาพบเพื่อหลีกเลี่ยงความสนใจของผู้คน หรือไม่ก็จะหลบไปหาหมอดูเหล่านี้ที่อำเภออื่นแทน และด้วยเหตุที่เจ้าหน้าที่รัฐเป็นเสียเช่นนี้ ชาวบ้านทั่วไปจึงมีปากต้องกล่าวถึง ว่ายอมเชื่อในเรื่องนี้มากกว่าเจ้าหน้าที่รัฐเป็นธรรมดา

ปัญหาจากปรากฏการณ์ดังกล่าว จะว่าไปแล้วก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในหลายๆสังคมของโลกปัจจุบัน คือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดในยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern) ที่ในด้านหนึ่งได้พัฒนาตนโดยอาศัยเงื่อนไขความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งมีพื้นฐานความคิดปฏิเสธความเชื่อเดิมในสังคมของตน เช่น ปรัชญา ศาสนา ตลอดจนความเชื่ออื่นที่พิสูจน์ไม่ได้ อย่างไสยศาสตร์ การเสี่ยงทาย การพยากรณ์ ฯลฯ แต่ในอีกด้านหนึ่งกลับอิงความเชื่อเดิมนี้ควบคู่กันไปด้วย⁷ แต่กับสังคมจีนแล้วอาจถือเป็นกรณีที่มีเงื่อนไขต่างไปจากสังคมอื่น ทั้งนี้เพราะพรรค

⁷ ความหมายของหลังสมัยใหม่หรือโพสโมเดิร์นนี้ จะเข้าใจได้ก็ต้องทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในยุคสมัยใหม่ (Modern) ก่อน ในยุคนี้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าอย่างขนานใหญ่ ทำให้เกิดการตั้งคำถามกับความเชื่อในยุคเดิม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องปรัชญา ศาสนา การพยากรณ์ การเสี่ยงทาย หรือไสยศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งต่างก็เป็นสิ่งที่ไม่อาจพิสูจน์ได้ด้วยความคิดหรือวิธีทางวิทยาศาสตร์ทั้งสิ้น แต่เมื่อยุคสมัยใหม่พัฒนาไปจนถึงจุดหนึ่งแล้ว หลายภาคส่วนของสังคมกลับรู้สึกว่าการผลิตผลของยุคสมัยใหม่หาใช่คำตอบของชีวิตหรือสัจธรรมที่สมบูรณ์ไม่ ทำให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย สังคมในภาคส่วนนี้จึงหวนกลับไปหาความคิดความเชื่อเดิมอีกครั้งหนึ่ง แล้วใช้

คอมมิวนิสต์จีนได้ประกาศตนว่า จะยึดถือความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์มาโดยตลอด และมีกฎที่เคร่งครัดจริงจัง ในอันที่จะจัดการกับผู้ปฏิบัติงานหรือสมาชิกพรรคที่มีความคิดที่ “ไม่เป็นวิทยาศาสตร์” อยู่เสมอ ยิ่งในปัจจุบันที่พรรคการเมืองนี้ได้เชิดชูสิ่งที่เรียกว่า “ทฤษฎีการพัฒนาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์” ด้วยแล้ว⁸ ความเคร่งครัดจริงจังก็ยิ่งเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่มีหลักฐานว่าผู้ปฏิบัติงานและสมาชิกพรรคเหล่านี้เชื่อในเรื่องเหนือจริงดังกล่าวก่อนเข้ามาสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์จีน หรือเชื่อภายหลังจากนั้นก็ตามปรากฏการณ์จากตัวอย่างที่ยกมานี้ ย่อมถือเป็นเรื่องที่ขัดแย้งกับความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์อย่างรุนแรง และถือเป็นเรื่องที่ผิดต่อวินัยหรือหลักการของพรรคโดยสิ้นเชิง

ในขณะเดียวกัน หากไม่นับประเด็นแนวคิดหลังสมัยใหม่แล้ว ในแง่การเมืองการปกครองก็ถือได้ว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวมีปัญหาไม่น้อยเช่นกัน เพราะเห็นได้ว่าผู้นำพรรคระดับท้องถิ่นไม่เพียงจะไม่ได้ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้น หากแต่สิ่งที่กระทำไปยังเท่ากับเป็นการใช้อำนาจที่พรรคมอบหมายให้ไปในทางที่ผิดอีกด้วย สิ่งที่ดูออกจะเป็นเรื่องละเอียดอ่อนยากแก่การอธิบายก็คือ การใช้อำนาจที่ผิดนี้ไม่ได้เป็นการนำเอาเงินงบประมาณมาเป็นของตนเอง แต่เป็นการใช้เพื่อตอบสนองความเชื่อของตนเท่านั้น และทำไปโดยมีผู้ได้บังคับบัญชาเข้ามาช่วยด้วย ปัญหานี้จึงเท่ากับได้หยั่งลงไปถึงระดับจิตสำนึกกันเลยทีเดียว

นับตั้งแต่จีนเข้าสู่ยุคปฏิรูปหลังปี ค.ศ.1978 เรื่อยมา ปรากฏการณ์ทำนองดังกล่าวถือเป็นกระแสที่สามารถเห็นได้เป็นปกติ และนับวันก็ยิ่งแพร่หลายมากขึ้น ในทางกลับกัน

ความเชื่อเดิมนั้นควบคู่ไปกับความเชื่อในยุคสมัยใหม่ ด้วยเหตุนี้ เราจึงพบปรากฏการณ์ของผู้คนในสังคมปัจจุบันที่ดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางสิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และมีพื้นฐานความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ดำรงอยู่ แต่ในขณะเดียวกันก็มีชีวิตที่อิงหรือยึดติดกับความเชื่อเดิมควบคู่กันไปด้วย เช่น ชอบให้หมอดูดูดวงชะตาให้กับตน หรือมีกิจกรรมเกี่ยวกับไสยศาสตร์ เป็นต้น คำอธิบายนี้ได้รับความกรุณาจาก ไชยันต์ ไชยพร รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หากคำอธิบายนี้ไม่กระจ่างสมบูรณ์หรือกระทั่งผิดพลาดบกพร่อง ย่อมเป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าเอง หาใช่เพราะ ไชยันต์ ไชยพร อธิบายไม่ดีไม่ ทั้งนี้ อาจศึกษาคำอธิบายโดยพิสดารเพิ่มเติมได้ใน ไชยันต์ ไชยพร, *Postmodern: ชะตากรรมโศกโศกไม่เดรินในอุ้งมือนักปรัชญาการเมืองโบราณ* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเพ่นบุ๊กส์, 2550).

⁸ “ทฤษฎีการพัฒนาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์” เป็นความคิดที่เสนอโดยหูจิ่นเทา เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีน หูเสนอความคิดนี้ในที่ประชุมคณะกรรมการกลางพรรคฯ เต็มคณะ ครั้งที่ 5 ของ “สมัชชา 16” เมื่อเดือนตุลาคม 2005 และได้รับการรับรองจากที่ประชุมด้วยการให้ยึดความคิดนี้เป็นคำขึ้นนำที่สำคัญต่อไป ดูรายละเอียดใน บุญศักดิ์ แสงระวี (นามแฝง) (แปลและเรียบเรียง), *จีนเผชิญหน้าการทำลายใหม่* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2550), หน้า 9-22.

พรรคคอมมิวนิสต์จีนก็ยังคงชูแนวคิดและแนวทางลัทธิสังคมนิยมที่เป็นวิทยาศาสตร์ของตนต่อไป ทั้งที่เห็นได้ชัดว่าเป็นเรื่องที่สวนทางกันอย่างสิ้นเชิง คำถามจึงมีว่า พรรคคอมมิวนิสต์จีนตระหนัก หรือเห็นว่าปัญหาดังกล่าวทำลายแนวคิดและแนวทางของตนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด อีกทั้ง พรรคมีวิธีแก้ปัญหาอย่างไร นอกเหนือไปจากการมองแค่ว่า เป็นเรื่องของการใช้อำนาจไปในทางที่ ผิด แล้วก็ใช้กระบวนการยุติธรรมเข้าจัดการ (อาจยกเว้นกรณีตัวอย่างที่มีการเรียกรับสินบน ซึ่งถือ เป็นการขู่ราษฎรบังหลวงแบบหนึ่ง) ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว ปัญหาที่ว่านี้มีความลึกซึ้ง มากกว่าการใช้อำนาจที่ผิดยิ่งนัก

การขู่ราษฎรบังหลวง

การขู่ราษฎรบังหลวงถือเป็นปัญหาที่มีอยู่ตลอดในประวัติศาสตร์ของจีน กล่าว สำหรับในยุคสังคมนิยมแล้ว ในช่วงระหว่างปี ค.ศ.1949 ถึง ค.ศ.1978 ปัญหานี้อาจเห็นได้ไม่ชัด แต่นับจากที่จีนเข้าสู่ยุคปฏิรูปหลังปี ค.ศ.1978 เรื่อยมา ปัญหานี้ไม่เพียงจะเห็นชัดขึ้นเท่านั้น หากแต่ยังทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ เงื่อนไขประการหนึ่งที่น่ามาสู่การขู่ราษฎรบังหลวงก็คือ ระบบอภิสิทธิ์ที่สมาชิกพรรคระดับผู้บริหารหรือผู้นำมีเหนือคนทั่วไป ระบบนี้เอื้อให้สมาชิกพรรคเหล่านี้สามารถเบิกจ่าย อนุมัติ หรือใช้อำนาจของตนเพื่อตัดสินใจผ่านหรืออนุมัติโครงการ พัฒนาต่างๆ ได้เป็นปกติ หากอภิสิทธิ์นี้ถูกใช้ไปโดยที่สมาชิกพรรคไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียใดๆ การ ขู่ราษฎรบังหลวงก็คงไม่เกิด แต่ที่ เกิดก็เพราะสมาชิกพรรคเหล่านี้ได้ผลประโยชน์จากการใช้อำนาจตามอภิสิทธิ์ที่ตนมี อย่างไรก็ตาม แม้การขู่ราษฎรบังหลวงจะเกิดขึ้นทั่วไปก็ตาม แต่ที่ดู จะหนักหน่วงเป็นพิเศษก็คือการขู่ราษฎรบังหลวงในท้องถิ่น

ปัญหาการขู่ราษฎรบังหลวงผ่านระบบอภิสิทธิ์ที่อื้อฉาวอย่างยี่งั้น อาจกล่าวได้ว่า เริ่มมีมาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 ต่อเนื่องมาถึงทศวรรษ 2000 ในช่วงทศวรรษ 1990 เป็นช่วงที่จีนเร่งปฏิรูปขนานใหญ่ รัฐบาลได้รณรงค์ให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในพื้นที่เศรษฐกิจต่างๆ ของจีนอย่าง กว้างขวาง พื้นที่สำคัญก็คือชายฝั่งตะวันออก ผลจากการรณรงค์ในครั้งนั้นได้ทำให้ภาวะ เศรษฐกิจในพื้นที่ดังกล่าวคึกคัก และส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัวและเติบโตสูงมาก แน่นนอนว่า ผล เช่นนี้ย่อมทำให้ชีวิตทางเศรษฐกิจของคนในพื้นที่นั้นดีวันดีคืนไปด้วย แต่ในขณะเดียวกัน ผู้ที่อยู่นอกพื้นที่ดังกล่าวก็ย่อมรู้สึกอยากได้ใคร่มีชีวิตเช่นนั้นบ้างเป็นธรรมดา

เมื่อเป็นเช่นนี้เรื่องอื้อฉาวก็เกิดขึ้น เมื่อหน่วยปกครองต่างๆ ที่อยู่นอกชายฝั่ง ตะวันออกเข้ามาในมณฑลชั้นในคิดจะเอาอย่างบ้าง ด้วยเหตุนี้ จึงได้ประกาศให้พื้นที่ท้องถิ่นของตนเป็นพื้นที่เศรษฐกิจเช่นเดียวกับชายฝั่งตะวันออก จากนั้นก็รณรงค์เชิญชวนให้ทั้งชาวจีนและ

ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในพื้นที่ของตน แต่ด้วยเหตุที่พื้นที่เศรษฐกิจของตนไม่ใช่พื้นที่ที่รัฐบาลกลางให้การรับรอง หน่วยปกครองเหล่านี้จึงไม่มีทุนรอน (งบประมาณแผ่นดิน) มาใช้พัฒนาพื้นที่ของตนให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจ ผู้นำท้องถิ่นในหน่วยปกครองนั้นๆจึงใช้อำนาจของตนออกมาตรการทางภาษีบ้าง ค่าธรรมเนียมบ้าง ฯลฯ สุดแต่แต่จะอ้าง เพื่อบังคับให้คนในท้องถิ่นของตนต้องจ่าย แล้วผู้นำท้องถิ่นเหล่านี้ก็นำเงินที่ได้มามาใช้เพื่อการดังกล่าว

ผลปรากฏว่า หลายกรณีล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง หลายกรณีก็ถูกคนในท้องถิ่นจับได้ว่าเงินที่ตนจ่ายไป (ด้วยความไม่เต็มใจ) ถูกใช้ไปเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของผู้นำ หรือถูกใช้ไปในเรื่องที่ไม่คุ้มค่า ฯลฯ จนปัญหาลุกลามไปทั่วชนบทจีน และนำมาสู่การลุกขึ้นประท้วงรัฐบาลท้องถิ่นของชาวชนบทในที่สุด⁹ ปัญหาที่น่าสนใจก็คือว่า ผู้นำที่ฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือทุจริตเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจที่มีอยู่เต็มเปี่ยม และใช้อำนาจนั้นอย่างไร้เหตุผล ซึ่งชาวบ้านในชนบทเองแทบไม่มีสิทธิโต้แย้ง หรือถ้ามีก็ไม่ได้รับการใส่ใจใดๆทั้งสิ้น

เช่น บางหมู่บ้านในบางมณฑลเก็บค่าธรรมเนียมและภาษีเกินปกติมานานหลายปี โดยมีผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้กำหนด อาทิ ประกาศเก็บภาษีธัญพืชสูงขึ้นจากเดิมอีก 50 ซั่ง (1 ซั่งเท่ากับครึ่งกิโลกรัมโดยประมาณ) คราวเรือนไต้เลียงสุกรจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมเพิ่มอีก 45 หยวน หรือคราวเรือนไต้ปลุกบ้านใหม่จะต้องเสียภาษีระหว่าง 150-500 หยวน ในขณะที่เจ้าของบ้านทั่วไปจะต้องจ่ายภาษีบ้าน 50 หยวนต่อหลัง คราวเรือนไต้ปลุกถั่วลิสงจะต้องจ่าย 10 หยวนต่อที่ดิน 1 โหม่ว (ประมาณ 1,660 ตารางเมตร) คราวเรือนไต้ซื้อรถไถนาจะต้องจ่าย 50 หยวน เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ชาวบ้านในหมู่บ้านของมณฑลหนึ่งจึงทนไม่ไหว และได้ร้องขอให้ผู้นำหมู่บ้านตรวจสอบบัญชีรายรับรายจ่ายค่าธรรมเนียมและภาษี การเคลื่อนไหวของชาวบ้านได้สร้างความไม่พอใจแก่ผู้นำหมู่บ้าน จากเหตุนี้ ผู้นำหมู่บ้านและบุตรที่โตเป็นผู้ใหญ่แล้วจึงได้วางแผนทำร้ายตัวแทนชาวบ้านถึงแก่ชีวิตไป 4 คน

โศกนาฏกรรมดังกล่าวย่อมถือเป็นเรื่องที่ไม่ควรร้ายอย่างไร้ที่เปรียบไม่ได้ แต่ที่เหลือเชื่อยิ่งไปกว่านั้นก็คือ การที่ผู้นำหมู่บ้านและบุตรของเขาซึ่งเป็นฆาตกรกลับได้รับการปกป้องจากผู้นำท้องถิ่นในระดับที่สูงกว่าเขาขึ้นไป การปกป้องเป็นไปอย่างเป็นระบบและดูจริงจัง ไม่ว่าผู้นำพรรคและรัฐในหน่วยปกครองระดับอำเภอ สื่อมวลชน อัยการ และศาล เป็นต้น ต่างก็มีส่วนไม่มากก็น้อยในการเกื้อกูลให้ผู้นำหมู่บ้านยังสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติ และบุตรผู้เป็นฆาตกรของเขา ก็ลอยนวลหายไปอย่างไร้ร่องรอย ครั้นพอเรื่องราวดำเนินมาจนถึงขั้นตอนที่ศาลจะตัดสินคดี

⁹ ดูรายละเอียดใน วรศักดิ์ มหัทธโนบล, เศรษฐกิจการเมืองจีน, หน้า 251-254.

แล้ว ก็ปรากฏว่าครอบครัวของชาวบ้านผู้สูญเสียกลับไม่เพียงไม่ได้รับการแจ้งข่าวเท่านั้น หากเมื่อ กุลิกุจมาแยงศาลทันทีที่ทราบข่าว พวกเขากลับพบว่า ศาลได้ตัดสินจำคุกตลอดชีวิตบุตรของผู้นำ หมู่บ้านเพียงคนเดียว ขณะที่บุตรคนอื่นที่ร่วมเป็นฆาตกรนั้นรอดพ้นจากการถูกลงโทษทั้งหมด กล่าวอีกอย่างคือ บุตรที่ถูกลงโทษจำคุกยอมรับโทษแทนพี่น้องของตัวเอง เข้าทำนองยอมเสียสละ น้อยเพื่อรักษาส่วนใหญ่เอาไว้

ผลการตัดสินเช่นนี้นำมาซึ่งความไม่พอใจของชาวบ้านและครอบครัวผู้เสียชีวิต อย่างยิ่งยวด ดังนั้น ตัวแทนที่มีการศึกษาสูงสุด (ระดับมัธยมศึกษา) คนหนึ่งของหมู่บ้านจึงต่อสู้ เพื่อขออุทธรณ์ของอัยการและศาล ซึ่งก็ได้มาด้วยความยากลำบากแล้วก็พบว่า เอกสารได้ระบุ อย่างชัดเจนว่า กลุ่มชาวบ้านผู้เคราะห์ร้ายที่ถูกทำร้ายจนเสียชีวิตนั้นเป็นผู้ก่อเหตุขึ้นมาก่อน ก่อนที่จะนำไปสู่การทะเลาะวิวาทและฆ่ากันตายในที่สุด

กรณีดังกล่าว เกิดขึ้นในขณะที่คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้มีคำสั่ง หลายฉบับว่า ห้ามการเพิ่มภาวะด้วยวิธีการทางภาษีและค่าธรรมเนียมกับชาวชนบท หาก ผู้ปฏิบัติงานและสมาชิกพรรคหรือเจ้าหน้าที่หน่วยปกครองใดฝ่าฝืนคำสั่งนี้จะถูกลงโทษอย่าง รุนแรง เห็นได้ชัดว่าคำสั่งดังกล่าวแทบไม่มีผลอันใดกับผู้นำท้องถิ่นที่กำลังกล่าวถึงอยู่นี้ ก่อนกรณี ที่กล่าวถึงอยู่นี้ ก็ได้เกิดเหตุการณ์ทำนองนี้มาแล้วหลายต่อหลายกรณีด้วยกัน จนได้กลายเป็นที่มา ของคำสั่งที่ว่า¹⁰ ฉะนั้น หลังมีคำสั่งดังกล่าวแล้วยังเกิดเหตุการณ์ทำนองนี้ขึ้นมาอีก ในด้านหนึ่งได้ แสดงให้เห็นว่าคำสั่งดังกล่าวไร้ความศักดิ์สิทธิ์

¹⁰ ตัวอย่างที่ยกมานี้เป็นเพียง 1 ในหลายกรณีเท่านั้น ยังมีเหตุการณ์ที่เลวร้ายยิ่งกว่าตัวอย่างดังกล่าวอีกไม่น้อย ดูรายละเอียดใน เฉินกั๋วตี้ และ ชูชวนเทา, *ฎาเรือจะลุ่มน้ำ: ชีวิตยากแค้นของชาวนาจีน*, แปลโดย ดุษฎี เหยี่ยมอนต์ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ซิลค์เวอร์ม, 2008), หน้า 29-65. หนังสือเล่มนี้มีชื่อจีนว่า *จงกั๋วหนงหมินเตี้ยวฉา (สำรวจชีวิตชาวนาจีน)* โดยเมื่อแรกพิมพ์นั้น หนังสือได้รับการตอบรับจากผู้อ่านในเวลาอันรวดเร็ว ทำให้ผู้เขียน ทั้งสองซึ่งเป็นสามีภรรยาทั้งคู่ได้รับเชิญจากสถานีโทรทัศน์และสิ่งพิมพ์ต่างๆ เพื่อสัมภาษณ์ การตอบรับเช่นนี้ ทำให้เข้าใจว่าทางการจีน (พรรคคอมมิวนิสต์จีน) คงยอมให้หนังสือเล่มนี้เผยแพร่ได้ แต่การกระทำเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะหลังจากยอดพิมพ์และการปรากฏตัวของทั้งสองเป็นไปอย่างกว้างขวางอยู่นั้น ทางการก็ได้สั่งห้ามเผยแพร่ หนังสือเล่มนี้ ทำให้หนังสือเล่มนี้กลายเป็นหนังสือต้องห้ามในจีน แต่กระนั้น หนังสือก็ยังคงได้รับการเผยแพร่ แบบใต้ดินอยู่ดี เพียงแต่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ผู้เขียน [ดู “คำนำ” ของผู้เขียน หน้า (7)-(14)] อย่างไรก็ตาม ผลที่ ลงเอยเช่นนี้ได้ทำให้สื่อมวลชนจีนไม่กล้าเชิญทั้งสองมาร่วมกิจกรรมอีก รวมทั้งหนังสือพิมพ์บางฉบับที่กำลัง ดีพิมพ์ผลงานชิ้นใหม่ของทั้งสองลงเป็นตอนๆ ในหนังสือพิมพ์ของตน ก็ต้องระงับการตีพิมพ์เรื่องใหม่นั้นไปด้วย ทั้งที่เนื้อหาไม่ได้เกี่ยวข้องกับเล่มที่กำลังอ้างอิงอยู่นี้ [ดู “บทนำ” ของ จอห์น ปอมเพิร์ต หน้า (17)] สำหรับ หนังสือเรื่องใหม่ที่ถูกระงับการตีพิมพ์นี้ต่อมาได้รับการแปลเป็นภาษาไทย ใน เฉินกั๋วตี้ และ ชูชวนเทา, *ปริศนา*

อย่างไรก็ตาม ลักษณะร่วมประการหนึ่งที่เราเห็นได้จากแทบทุกกรณีก็คือ การที่ผู้นำพรรคหรือรัฐในท้องถิ่นแต่ละระดับต่างก็มีอำนาจตัดสินใจเรื่องการบริหารค่อนข้างสูง และผู้นำเหล่านี้ต่างก็มีสายสัมพันธ์กับผู้นำของหน่วยปกครองแต่ละระดับค่อนข้างเหนียวแน่นและลึกซึ้ง จนทำให้การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของชาวบ้านเต็มไปด้วยอุปสรรค อำนาจเช่นนี้ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าส่วนหนึ่งมาจากกรณีที่ผู้นำเหล่านี้มีฐานะภายในพรรค คือหากไม่เป็นสมาชิกพรรคก็เป็นผู้ปฏิบัติงานพรรค ตำแหน่งทางการบริหารใดๆเป็นเพียงคำเรียกขานเพื่อแสดงหน้าที่ของผู้นำหรือผู้บริหารคนนั้นเท่านั้น จึงไม่ได้มีความสำคัญมากไปกว่าฐานะภายในพรรคเลย

อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ.1996 ระยะเวลาที่เหตุการณ์ทำนองนี้กำลังคุกรุ่นอยู่ทั่วประเทศจีนอยู่นั้น ได้มีนักเศรษฐศาสตร์ระดับดุษฎีบัณฑิตคนหนึ่งนามว่า เวินเถียนจวิน ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาชนบทจีนโดยมุ่งไปใน 3 ด้านด้วยกัน ด้านแรก คือด้านเกษตรกร อันเป็นการพัฒนาชีวิตของชาวชนบทให้ดีขึ้น ต่อมา คือด้านเกษตรกรรม เป็นการพัฒนาพื้นที่ชนบทให้เจริญดังเมืองที่อยู่ในเมืองใหญ่ และด้านสุดท้าย คือด้านเกษตรกรรม เป็นการพัฒนาการผลิตในชนบทให้ก้าวหน้ามากขึ้น

ครั้นพอถึงปี ค.ศ.2000 หลี่ซางผิง เลขาธิการพรรคในหมู่บ้านฉีผัน มณฑลหูเป่ย์ ก็ได้ส่งจดหมายของตนไปยัง จูหยงจี นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ตอนหนึ่งของจดหมายมีความว่า ชาวนาทุกษ์ยากอย่างแท้จริง ชนบทยากจนอย่างแท้จริง และการเกษตรตกอยู่ในอันตรายอย่างแท้จริง ข้อความนี้สัมพันธ์กับข้อเสนอการพัฒนาชนบท 3 ด้านดังกล่าว และต่อมาได้ทำให้ทั้งวงวิชาการและวงข้าราชการต่างก็นำแนวคิดนี้ไปขยายต่อ ยอด จนเป็นที่มาของคำว่า “สามเกษตร” (ซานหนง) อันหมายถึงการพัฒนาชนบท 3 ด้านที่ว่านั้น

จนถึงปี 2003 พรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงได้นำแนวคิด “สามเกษตร” นี้บรรจุลงในรายงานการทำงานของตน¹¹ และได้กลายเป็นแนวทางการพัฒนาชนบทจีนมาจนถึงปัจจุบัน¹² แต่

เปาบุ๋นจิ้น, อมร ทองสุก แปล (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ชุมนุมหัวตร, 2551). เป็นหนังสือที่วาดด้วยเรื่องราวของเปาเจิ้ง ชุนนางชั้นผู้ใหญ่ในประวัติศาสตร์จีน หรือที่ไทยเรารู้จักกันในนาม เปาบุ๋นจิ้น จัดเป็นหนังสือที่กล่าวถึงเรื่องราวของเปาเจิ้งที่ดีมากเล่มหนึ่ง โดยเฉพาะการเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีตเข้ากับปัจจุบันได้อย่างมีชั้นเชิง ลึกซึ้ง และคมคาย อนึ่ง คู่ชวเนากับชุนเถานั้นเป็นคนเดียวกัน การออกเสียงที่ถูกต้อนั้นคือ ชุนเถา ทั้งนี้ใน *ปริศนาเปาบุ๋นจิ้น* ผู้เขียนได้ตั้งนามสกุล “อู่” ของเธอออกไป.

¹¹ เฉินกั๋วตี้ และ ชุนเถา, *ปริศนาเปาบุ๋นจิ้น*, หน้า 2.

¹² วรศักดิ์ มหัทธโนบล, *เศรษฐกิจการเมืองจีน*, หน้า 300-301.

กระนั้น จากปัญหาที่ฝังรากลึกมาช้านานก็เชื่อว่าการพัฒนาตามแนวทาง “สามเกษตร” จะสามารถจัดการข้อราษฎรบ้างหลวงให้หมดสิ้นไปได้ไม่

จากการสำรวจของวารสาร *เสี้ยวว่าง* (สังเกตุการณ์) ของสำนักข่าวซินหัว พบว่า ยังมีหน่วยงานท้องถิ่นอีกไม่น้อยที่ใช้จ่ายเงินออกไปในทางทุจริตอย่างง่ายดาย เงินเหล่านี้ถูกใช้จ่ายผ่านการเลี้ยงรับรอง การใช้รถยนต์ของรัฐ ค่าเดินทาง และการก่อสร้างอาคารที่ทำการอันใหญ่โต แม้ทางการได้ออกกฎหมายหลายฉบับควบคุมการใช้จ่ายทำนองนี้แล้วก็ตาม ก็หาได้บรรเทาปัญหาลงไม่ ซ้ำยังกลับเพิ่มทวีมากยิ่งขึ้นไปอีก

ด้วยเหตุนี้ จึงมีการเสนอแนวทางแก้ปัญหาการข้อราษฎรบ้างหลวงออกมาจากฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ มีตั้งแต่เสนอให้ปฏิรูประบบการบริหารจัดการงบประมาณ จำกัดอำนาจในการเบิกจ่ายงบประมาณของสมาชิกพรรคหรือผู้ปฏิบัติงาน (ซึ่งก็คือเจ้าหน้าที่รัฐหรือข้าราชการ) การออกบัตรเครดิตให้เจ้าหน้าที่รัฐไว้ใช้จ่ายในวงเงินที่จำกัด และตัวบัตรเครดิตเองก็สามารถบันทึกรายการเบิกจ่ายตามจริงได้ วิธีนี้จะทำให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่อาจใช้ใบเสร็จปลอมมาเบิกจ่ายได้ เป็นต้น นอกจากนี้ ก็ยังมีการเสนอในเชิงความคิดหรือยุทธศาสตร์ที่ออกมาในรูปของคำขวัญอีกด้วย (เป็นวิธีการที่จีนมักใช้กับแทบทุกเรื่อง) แต่ทั้งหมดนี้ก็เป็นเพียงข้อเสนอที่ไม่เป็นทางการ และยังไม่ได้รับการรับรองจากรัฐบาลแต่อย่างใด

ที่น่าสนใจก็คือว่า จากที่กล่าวมานี้มิได้หมายความว่าสภาพปัญหาในเมืองจะดีกว่าในชนบทไม่ เพราะเอาเข้าจริงแล้วก็ไม่ต่างกันนัก มีหน้าซ้ำยอดเม็ดเงินของการทุจริตก็มากกว่าอีกด้วย ทั้งนี้เพราะในเมืองค่าครองชีพสูงกว่าชนบท เงินที่ได้จากการทุจริตที่ถูกนำมาปรนเปรอความสุขของเจ้าหน้าที่รัฐจึงสูง ดังรายงานชิ้นหนึ่งของ *ซินหมินหวานเป้า* (หนังสือพิมพ์ภาคค่ำประชาชนใหม่) ได้เปิดเผยการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐรายหนึ่งในช่วงให้ พบว่า ใช้เงินจากการทุจริตไปกับการเสพสุขส่วนตัววันละ 15,000 หยวนเป็นอย่างน้อย โดยเงินถูกใช้ไปกับการรับประทานอาหารในภัตตาคารชั้นดี ร้องเพลงในคาราโอเกะ การนวดสปา ตีกอล์ฟ และสำหรับอนุภรรยา (เมียน้อย) ถึง 5 คนที่ถูกเลี้ยงดูอย่างดีในอาคารชุดคนละหลัง ซึ่งแยกจากกันคนละที่เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้¹³ ยังไม่นับการทุจริตที่เกิดจากการสมคบกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับเอกชนในการเวนคืนที่ดินของชาวเมืองและชาวชนบท โดยอ้างว่าเพื่อนำไปพัฒนา

¹³ ดูรายละเอียดใน ทวี วีระวงศ์เสรี (แปลและเรียบเรียง), “การทุจริตการเบิกจ่ายเงินงบประมาณในจีน,” *ข่าวจีนศึกษา*, ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2552), หน้า 18-22.

แต่แท้จริงแล้วก็เพื่อสร้างอาคารชุด หมู่บ้านจัดสรร โรงแรม หรือภัตตาคาร ฯลฯ ซึ่งเอกชนรายเดียวกันเป็นเจ้าของ และจะเป็นผู้ถือเอกสารสิทธิ์เหนือที่ดินแทนผู้ถือเดิมที่ตนและเจ้าหน้าที่รัฐได้ อับเปหิออกไป¹⁴ ส่วนพื้นที่ใดที่กลุ่มผู้ถือครองเดิมต่อต้านแข็งขัน เจ้าหน้าที่รัฐก็จะสมคบกับเอกชนว่าจ้างอันธพาลเข้ากลุ่มรุมทำร้ายผู้แข็งขันเหล่านั้น จนลุกลามเป็นการจลาจลขึ้นในหลายพื้นที่และ กลายเป็นคดีความขึ้นมาในที่สุด แม้ผลของคดีจะสามารถลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐและเอกชนเหล่านี้ ได้ก็จริง แต่ก็มีอีกไม่น้อยที่ไม่เป็นคดี หรือถ้าเป็นก็จะเต็มไปด้วยอุปสรรคหรือไม่กี่ล่าช้า¹⁵ คง ปฏิเสธไม่ได้ว่า เขาเข้าจริงแล้วการฉ้อราษฎร์บังหลวงที่เกิดขึ้นนี้ ไม่เพียงจะมีอยู่มากมายและ รุนแรงเท่านั้น หากแต่ยังมีความสลับซับซ้อนที่เป็นผลมาจากโครงสร้างการเมืองการปกครองอีกด้วย ความสลับซับซ้อนนี้ได้ทำให้การฉ้อราษฎร์บังหลวงเป็นสิทธิหรืออำนาจอันชอบธรรมที่ เจ้าหน้าที่รัฐจะปฏิบัติเช่นนั้นได้ หลายกรณีก็จับไม่ได้ไล่ไม่ทัน ที่สำคัญคือ ต่างล้วนเป็นสิทธิและ อำนาจที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนให้มา

อย่างไรก็ตาม ความพยายามของพรรคคอมมิวนิสต์จีนหรือรัฐบาลกลางก็ใช่ว่าจะ ไม่ปรากฏให้เห็น กล่าวคือ นอกเหนือไปจากการปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวงอย่างเอาจริง เอาจังแล้ว อีกมาตรการหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ การที่รัฐบาลกลางได้ประกาศกลางที่ประชุมสภา ผู้แทนประชาชนแห่งชาติ ครั้งที่ 2 สมัยที่ 10 เมื่อวันที่ 5 มีนาคม ค.ศ.2004 ว่า นับจากปี ค.ศ.2004 เป็นต้นไป รัฐจะลดอัตราภาษีด้านการเกษตรลงให้ได้เฉลี่ยปีละไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ขึ้นไป และอีก ภายใน 5 ปีจะยกเลิกภาษีการเกษตรให้หมด มาตรการนี้ด้านหนึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ เกษตรกรหรือชาวนาทั่วประเทศตามนโยบาย “สามเกษตร”¹⁶ อีกด้านหนึ่งก็เท่ากับเป็นการสกัดกั้น มิให้ผู้นำทองถิ่นเรียกเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมจากชาวนาไปด้วยในตัว

ถึงกระนั้น มาตรการนี้จะได้ผลหรือไม่ เพียงใด ย่อมเป็นอีกประเด็นหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในทศวรรษ 1990 นั้น ก็เป็นไปในขณะที่รัฐบาลกลางได้มีคำสั่งห้ามมิให้ ผู้นำทองถิ่นเพิ่มภาระให้แก่ชาวนาด้วยการเก็บค่าธรรมเนียมและภาษีด้วยเช่นเดียวกัน แต่ก็ไม่

¹⁴ วรศักดิ์ มัทธโนบล, “เอเชียตะวันออก,” เอเชียรายปี 2007/2550 (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ, 2550), หน้า 200.

¹⁵ ดูรายละเอียดใน ฟรานเชสโก ซิสซี, ปักกิ่งเร่งจัดการกับมาเฟียในรัฐบาลท้องถิ่น (China's Trillion-Dollar Crisis). Available from: <http://manager.co.yh/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=949000021781> (Accessed 26 December 2007).

¹⁶ ดูรายละเอียดใน บุญศักดิ์ แสงระวี (แปลและเรียบเรียง), จีน: ลัทธิสังคมนิยมหรือลัทธิทุนนิยม (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2549), หน้า 95-107.

ได้ผล ดังนั้น การแก้ปัญหาในระยะยาวที่เพิ่งเกิดขึ้นก็คือ การปฏิรูประบบการบริหารจัดการหรือระบบการเมืองการปกครอง ให้มีประสิทธิภาพในการจัดการกับปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่จะทำได้ง่ายๆ เพียงชั่วข้ามคืนหรือข้ามปี

โลกาภิวัตน์กับลัทธิพิทักษ์ท้องถิ่น

ในขณะที่โลกได้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ในต้นทศวรรษ 1990 นั้น จีนอยู่ในช่วงที่กำลังเร่งทำการปฏิรูปเศรษฐกิจขนาดใหญ่ การปฏิรูปในเวลานั้นแสดงออกด้วยการเปิดให้มีการค้าการลงทุนจากต่างประเทศมากกว่าทศวรรษก่อนหน้านั้น เป้าประสงค์หลักของการปฏิรูปที่ว่าไม่ได้อยู่ที่ความต้องการเม็ดเงินเพียงอย่างเดียว หากสิ่งที่ควบคู่กันไปด้วยก็คือ ความพยายามเรียนรู้หรือรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากผู้ลงทุนต่างชาติเป็นสำคัญ ความพยายามดังกล่าวถือว่าประสบผลสำเร็จไม่น้อยเมื่อพิจารณาจากปัจจุบันที่จะพบว่า จีนได้เรียนรู้และพัฒนาเทคโนโลยีจนก้าวขึ้นมาทัดเทียมหรือไม่ก็เหนือกว่า (ในบางด้าน) เมื่อเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆที่เปิดประเทศและมีเศรษฐกิจเสรีมาก่อนจีน

อย่างไรก็ตาม ระหว่างการเร่งปฏิรูปดังกล่าว จีนยังได้ทำอีกสิ่งหนึ่งพร้อมกันไปด้วย คือ การนำตนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกระแสโลกาภิวัตน์ ถ้าหากไม่นับการปรับตัวให้เข้ากับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่ว่านี้แล้ว ปมประเด็นสำคัญเรื่องหนึ่งที่จีนได้ทำไปด้วยก็คือ ความพยายามเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการค้าเสรี และหลักหมายที่สำคัญในเรื่องนี้เห็นจะได้แก่ ความพยายามเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ซึ่งจีนก็ทำได้สำเร็จใน ค.ศ.2001 หลังจากใช้เวลาเจรจาต่อรองมายาวนานกว่า 10 ปี

ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นนี้อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า จีนได้ปรับตัวเองให้เป็นส่วนหนึ่งของกระแสโลกาภิวัตน์นั่นเอง แต่ก็ด้วยการปรับตัวที่ว่านี้เช่นกัน ที่ทำให้จีนได้แสดงปฏิกริยาออกมาใน 2 ด้านด้วยกัน ด้านหนึ่ง เป็นการปรับตัวให้สอดคล้องกับกฎกติกาที่นานาชาติต่างยึดถือปฏิบัติกันมาในฐานะกฎกติกาสากล ตัวอย่างของกฎกติกานี้มีหลายประเด็นด้วยกัน เช่น คุณภาพสินค้า การตรวจสอบราคาคงหรือสารพิษในสินค้า การรักษาสีสิ่งแวดล้อม หรือแม้แต่ประเด็นสิทธิมนุษยชน เป็นต้น อีกด้านหนึ่ง เป็นการปรับตัวในขณะที่กฎกติกาเดิมของจีนเองยังมีได้เปลี่ยนแปลง หรือไม่ก็อยู่ในระหว่างเปลี่ยนแปลง (ดังเช่นการปรับตัวในด้านที่หนึ่ง)

การปรับตัวที่ก้าวพร้อมกันไปทั้งสองด้านดังกล่าวมีปัญหาไม่น้อย เพราะกฎกติกาเดิมของจีนมีอยู่หลายประเด็นที่ไม่อาจเข้ากันได้กับกฎกติกาสากล และกฎกติกาที่เป็นปัญหาอย่าง

มากก็คือ กฎกติกาที่มีพื้นฐานมาจากระบบการเมืองการปกครองของจีนเอง โดยเฉพาะกับระบบที่เอื้ออำนวยให้หน่วยปกครองระดับต่างๆ สามารถสร้างกฎกติกาที่เป็นของตนเองขึ้นมาใช้ได้ยาก ค่อนข้างอิสระและอย่างแตกต่างกันไป และผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างกฎกติกาที่ต่างก็อยู่ในกระบวนการที่ยากจะแยกออกจากกันคือ หน่วยพรรคในท้องถิ่น รัฐบาลท้องถิ่น สภาผู้แทนฯ ท้องถิ่น ตลอดจนองค์กรยุติธรรมท้องถิ่น ปัญหาที่ว่านี่ต่อมาได้กลายเป็นที่มาของปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “ลัทธิพิทักษ์ท้องถิ่น” (ดีฟางปาวผู้จู่จี้)

ลัทธิพิทักษ์ท้องถิ่นแสดงผ่านรูปธรรมในหลายเรื่องด้วยกัน และมีทั้งที่เป็นเรื่องภายในจีนเองและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ เรื่องภายในจีนที่จะหยิบยกมาเป็นตัวอย่างในที่นี้เป็นเรื่องที่รู้จักกันในหมู่ชาวจีนและชาวต่างชาติ นั่นคือ กรณีมลพิษในแม่น้ำฮวย (ฮวยเหอ) อันเป็นแม่น้ำที่ไหลจากมณฑลเหอหนานผ่านอานฮุยแล้วมาจบลงที่เจียงซู

กรณีนี้เกิดจากการที่โรงงานต่างๆ เช่น โรงงานกระดาษ โรงงานผลิตสารเคมี เป็นต้น ได้ปล่อยมลพิษลงแม่น้ำนี้ในช่วงที่ไหลผ่านมณฑลอานฮุยจนเกิดปัญหาอย่างรุนแรง โรงงานเหล่านี้แม้จะสร้างงานให้กับคนในท้องถิ่น อีกทั้งมีเงินเดือนและสวัสดิการที่ดีก็ตาม แต่มูลค่าจากผลิตภัณฑ์ที่โรงงานเหล่านี้สร้างให้กับท้องถิ่นโดยรวมแล้วไม่ก็ล้านหยวน ซึ่งเปรียบเทียบกับไม่ได้กับการที่รัฐบาลกลางต้องทุ่มเงินงบประมาณเกือบหมื่นล้านหยวนให้พื้นที่คืนชีพกลับมาเหมือนเดิม เพราะรัฐบาลกลางได้ใช้เวลาเกือบ 10 ปีด้วยงบประมาณที่สูงถึง 600 ล้านหยวน ที่สำคัญคือ แม้รัฐบาลกลางจะได้สั่งปิดโรงงานเหล่านี้ไปแล้วก็ตาม แต่อีกไม่นานหลังจากนั้น โรงงานเหล่านี้ก็เปิดดำเนินการใหม่อีกครั้งหนึ่ง¹⁷ กรณีนี้ทำให้เห็นถึงความกำกวมในอำนาจของรัฐบาล

¹⁷ อี้จิ้งฮว่า, *การเปลี่ยนแปลงรูปแบบรัฐบาลท้องถิ่นจีน (จกกว๋อดีฟางเจิงผู้จู่จวนสิง)* (เป่ย์จิง: จกกว๋อเสื่อฮุยชูปานเสื่อ, 2008), หน้า 230-231. ควรกล่าวด้วยว่า เฉินกั๋วตี้และอู่ซุนเถา สองสามีภรรยาที่ทำงานศึกษาในที่นี้ได้อ้างอิงผลงานของทั้งสองไปนั้น มีส่วนสำคัญในการร่วมกันทำรายงานเรื่อง *คำเตือนเกี่ยวกับแม่น้ำฮวย* รายงานชิ้นนี้ทำให้เรารู้ว่า แม่น้ำฮวยซึ่งถือเป็นแม่น้ำสายที่ยาวเป็นอันดับ 6 ของจีนนั้น อาจเป็นแม่น้ำที่จัดได้ว่าสกปรกที่สุดของจีนด้วย ทั้งสองได้สำรวจเมืองใหญ่ 48 เมืองริมฝั่งแม่น้ำแล้วพบว่า สาขาของแม่น้ำ 191 สาขาได้เปลี่ยนเป็นสีดำไปแล้วร้อยละ 80 มลพิษที่โรงงานต่างๆ ปล่อยทิ้งลงแม่น้ำจับตัวเป็นคราบลอยติดกันเป็นแพส่งกลิ่นเหม็น บางครั้งก็เป็นฟองสีน้ำตาลของขยะพิษต่างๆ มลพิษเหล่านี้ไหลแผ่ยาวไกลถึง 60 ไมล์ ในขณะที่บางแห่งได้ทับถมกันสูงถึง 6 ฟุต ผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นต้องใส่หน้ากากและมีผ้าขนหนูชุบน้ำมาปิดปากปิดจมูก เพื่อป้องกันอาการคลื่นเหียนอาเจียน คุณภาพน้ำดื่มเลวร้ายต่อสุขภาพของผู้คนสองฝั่ง ถึงขนาดที่กองทัพปลดแอกฯ ต้องยุติการเกณฑ์ทหารในท้องถิ่นเหล่านี้ เพราะผู้คนสุขภาพไม่ดี ดู จอห์น ปอมเปร์รี, “บทนำ,” ใน เฉินกั๋วตี้ และ อู่ซุนเถา, *ถาเรือจะล่มน้ำ*, หน้า (20). แต่ผลจากรายงานนี้ก็เป็นที่ที่อี้จิ้งฮว่าได้กล่าวไป คือ หลังจากนั้นรัฐบาลกลางได้สั่งปิดโรงงานที่ก่อมลพิษทั้งหมด แต่ต่อมาไม่นานโรงงานเหล่านี้ก็เปิดดำเนินการขึ้นมาอีก ทั้งนี้ใน “บท

กลาง ที่ในข้างหนึ่งเหมือนกับมีอำนาจเด็ดขาดที่จะเข้าจัดการกับรัฐบาลท้องถิ่นได้ แต่ในอีกข้างหนึ่งของความเด็ดขาดนั้นกลับไม่สามารถเชื่อมไปถึงอำนาจเดิมที่รัฐบาลท้องถิ่นมีอยู่อย่างถึงที่สุด

ส่วนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศที่เห็นได้ชัดก็คือ กรณีสินค้าเกษตรของไทยที่ส่งจากภาคเหนือ (ของไทย) เข้าไปยังภาคใต้ของมณฑลยูนนาน ที่เมื่อเข้าไปถึงยังเมืองแรกของจีนแล้วจะต้องมีการตรวจสอบสารตกค้างในสินค้าตามกฎระเบียบในระยะเวลาหนึ่ง จนเมื่อผลการตรวจผ่านการรับรองและพร้อมส่งสินค้าเข้าไปยังเมืองชั้นในของมณฑลต่อไปนั้น การณ์ก็กลับกลายเป็นว่า เมื่อสินค้าเกษตรเดินทางไปถึงอีกเมืองหนึ่งที่เป็นทางผ่าน ทางทหารของเมืองนั้นก็ตรวจสอบสารตกค้างอีก โดยไม่ให้ความสำคัญกับใบรับรองที่เมืองแรกออกให้ เมืองที่สองนี้ให้เหตุผลว่า กฎระเบียบของเมืองใดก็ใช้เฉพาะเมืองนั้น ไม่เกี่ยวกับอีกเมืองหนึ่ง ถึงแม้กฎระเบียบของเมืองทั้งสองจะเหมือนกันหรือเป็นเรื่องเดียวกันก็ตาม ภายใต้อำนาจที่แต่ละเมืองมีอยู่เช่นนี้ ได้ส่งผลให้สินค้าเกษตรของไทยต้องผ่านการตรวจสอบสารตกค้างไปทุกเมืองที่ใช้กฎระเบียบนี้ กว่าที่จะถึงจุดหมายปลายทาง สินค้าเกษตรก็เสียหายอย่างมากจนไม่อาจนำออกจำหน่ายได้

จากกรณีดังกล่าวมานี้¹⁸ ชี้ให้เห็นว่า หน่วยปกครองท้องถิ่นของจีนไม่เพียงใช้อำนาจเฉพาะภายในประเทศของตนเท่านั้น หากอำนาจนี้ยังถูกนำมาใช้กับประเทศต่างๆที่มีระบบการเมืองการปกครองที่แตกต่างไปจากจีนอีกด้วย ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ขัดแย้งกับกฎกติกาสากลที่ต่างยึดถือร่วมกัน

นำ” ที่อ้างถึงได้ให้ข้อมูลในหน้า (21) ด้วยว่า ทุกโรงงานที่เปิดใหม่ยังคงดำเนินการโดยไม่มีการควบคุมมลพิษ และเนื่องจากกระแสไฟฟ้าไม่เพียงพอ ผู้บริหารท้องถิ่นจึงได้สั่งปิดเครื่องจักรควันทันพิชและเครื่องบำบัดน้ำเสีย ผลก็คือ ชยะพิชที่ลอยเป็นแพ 60 ไมล์ได้คร่าชีวิตปลาและสัตว์น้ำอื่นๆนับล้านตัวจนย่อยยับ อย่างไรก็ตาม นอกจากแม่น้ำฮวยแล้ว แม่น้ำเหลือง (หวงเหอ) และแม่น้ำอื่นอีกหลายสายในจีนก็ประสบชะตากรรมไม่ต่างกัน ทั้งยังอาจรุนแรงกว่าเสียด้วยซ้ำ กรณีแม่น้ำเหลืองอาจดูร้ายละเอียดได้ใน บรูค ลาร์เมอร์, “มหานครที่ตรอมตรม,” *National Geographic (ฉบับภาษาไทย)*, ฉบับที่ 82 (พฤษภาคม 2551), หน้า 112-131.

¹⁸ กรณีดังกล่าวเป็นเรื่องที่รู้จักกันโดยทั่วไปในประเทศไทย โดยปรากฏเป็นข่าวอยู่เสมอตั้งแต่ที่ไทยได้ทำข้อตกลงการค้าเสรีกับจีนเมื่อต้นทศวรรษ 2000 เป็นต้นมา ภายใต้ข้อตกลงนี้ ในเบื้องต้นจะทำให้สินค้าเกษตรของทั้งสองฝ่ายมีพิกัดภาษีศุลกากรเท่ากับร้อยละ 0 โดยทั้งสองฝ่ายจะปฏิบัติตามกฎระเบียบเกี่ยวกับการตรวจสอบสารตกค้างในสินค้าเกษตรของกันและกัน ซึ่งในกรณีของไทยไม่มีปัญหาในการปฏิบัติตามกฎระเบียบดังกล่าว แต่จีนกลับมีดังที่กล่าวไปแล้ว อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันนี้จีนได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวจนสถานการณ์ต่างๆ ดีขึ้นเป็นลำดับแล้ว ทั้งนี้เป็นข้อมูลจากคุณธนันดา ทีปวัชระ นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ สำนักเอเชีย กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และคุณเกื้อกุล สายเชื้อ นักวิชาการพาณิชย์ สำนักพัฒนาตลาดต่างประเทศ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2552.

ความขัดแย้งกันเองระหว่างการปรับตัวตามกระแสโลกาภิวัตน์ กับการรักษา ระบบการเมืองการปกครองเดิมเอาไว้ดังกล่าว มีสาเหตุมาจากความพยายามที่จะรักษา ผลประโยชน์ของหน่วยปกครองต่างๆของจีนเป็นสำคัญ ด้วยสาเหตุที่ว่านี้ นับว่ามีส่วนอย่างสำคัญ ที่ทำให้ท้องถิ่นแทบทุกระดับได้แสดงบทบาทเพื่อการนี้ผ่านรูปแบบต่างๆ เช่น ใช้อำนาจของตน บังคับให้ธนาคาร (ในท้องถิ่น) อุดมกิจการที่กำลังประสบปัญหาการเงินอย่างรุนแรง เก็บเงิน ค่าธรรมเนียมหรือภาษีแปลกๆ โดยอ้างเหตุผลต่างๆตามอำเภอใจ ตั้งด่าน ชัดขวางสินค้าคุณภาพ ดีจากภายนอกที่ไหลเข้าท้องถิ่นตามอำเภอใจ เข้าแทนที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของกิจการอันเป็น กรรมสิทธิ์ของรัฐที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่น และการเข้าจัดสรรที่ดินตามอำเภอใจ เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้บริหารรัฐบาลท้องถิ่นในหน่วยปกครองแทบทั่วประเทศยังได้ลงทุนสร้างกิจการใหม่ๆในสังกัดของตน ให้มากขึ้น เพื่อจะได้เก็บรายได้เข้าระบบการคลังของตนให้ได้มากที่สุดตลอดระยะเวลาที่ตน กำลังดำรงตำแหน่งอยู่

ด้วยสาเหตุตามที่กล่าวมานี้เอง ทำให้รัฐบาลท้องถิ่นที่กระหายความสำเร็จและ ผลประโยชน์เฉพาะหน้า มุ่งแต่จะเลือกกิจการที่สร้างกำไรสูงและเห็นผลเร็ว ดังนั้น กิจการที่ผุด ขึ้นมาจึงเป็นโรงงานหลอมโลหะ โรงงานปุ๋ยเคมี โรงงานยาสูบ โรงงานกระดาษ หรือโรงงาน ประกอบรถยนต์ ฯลฯ (ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นกิจการที่สร้างมลพิษสูงทั้งสิ้น) จนท้องถิ่นในหลายพื้นที่ ถึงกับยอมทำผิดกฎหมายของรัฐบาลกลาง นำไปสู่การสร้างกิจการที่ซ้ำซ้อนกับท้องถิ่นอื่นๆ พร้อม กันนั้นก็ใช้อำนาจการปกครองอย่างมือคดหรือไม่กี่เพิ่มข้อจำกัดต่างๆ เพื่อกีดกันผู้ประกอบการ ต่างถิ่นที่เข้ามาลงทุนในท้องถิ่นของตน อีกทั้งยังสกัดกั้นไม่ให้เงินทุนและธุรกิจไหล ออกไปยังต่างถิ่นอีกด้วย ผลก็คือ ท้องถิ่นนั้นได้สร้างความเดือดร้อนให้กับท้องถิ่นข้างเคียง ทำให้ ท้องถิ่นของตนเป็นเสมือนเขตปิด ชัดขวางการสร้างตลาดรูปแบบเดียวกันของทั้งประเทศ ทำลาย ความยุติธรรมในการแข่งขัน ชัดขวางระบบแบ่งงานเฉพาะด้านกับการพัฒนาโครงสร้าง อุตสาหกรรมของทั้งประเทศ เป็นต้น

ปัญหาดังกล่าว แม้โดยด้านหลักจะมาจากกรณีที่ท้องถิ่นมีอำนาจมากกว่าที่พึงมีก็ จริง แต่อีกด้านหนึ่งก็ต้องยอมรับด้วยว่า ที่ท้องถิ่นทำเช่นนั้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะแรงกดดันของ รัฐบาลกลางด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในประเด็นที่รัฐบาลกลางได้มอบอำนาจการควบคุมเชิงมหภาค ให้แก่รัฐบาลท้องถิ่น แทนที่จะเป็นอำนาจโดยตรงของรัฐบาลกลางแต่เพียงผู้เดียวดังเช่นรัฐบาล ของนานาประเทศ และ 1 ในอำนาจควบคุมเชิงมหภาคที่สำคัญยิ่งก็คือ การนำผลิตภัณฑ์มวลรวม ในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) มาเป็นเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของ รัฐบาลท้องถิ่น จนเป็นเหตุให้ท้องถิ่นในพื้นที่ต่างๆมุ่งไปสูเป้าหมายที่กำหนดให้ได้ และต่างก็

แข่งขันกันเองเพื่อให้เข้าเกณฑ์ที่รัฐบาลกลางตั้งไว้ วิธีที่ง่ายและเห็นผลเร็วก็คือ การใช้อำนาจที่ตนมีอย่างขัดแย้งกับกฎกติกาที่พึงประสงค์และกฎกติกาสากลดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั่นเอง ทั้งหมดนี้นำไปสู่การเกิดขึ้นของ “ลัทธิพิทักษ์ท้องถิ่น” ในที่สุด

ปัญหาตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้¹⁹ จะว่าเป็นปัญหาห้วงเขาควาย (dilemma) ก็คงไม่ผิดมากนัก เพราะหากท้องถิ่นไม่ทำอย่างที่เห็น เศรษฐกิจจีนที่โตวันโตคืนในปัจจุบันก็คงไม่เกิดหรือเกิดช้ากว่านี้อีกนานนับสิบปี แต่ครั้นทำไปแล้วก็ส่งผลกระทบไม่แต่เฉพาะจีนเท่านั้น หากนานาชาติที่ติดต่อกับจีนก็ได้รับผลที่ว่ามันไปด้วยทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่สำคัญคือ หากรัฐบาลกลางเข้าไปแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง ซึ่งก็หมายความว่าโรงงานจำนวนมากที่ไม่เข้าเกณฑ์กติกาสากล (หรือแม้แต่เกณฑ์ของรัฐบาลกลางเองก็ตาม) จะต้องปิดตัวลง หรือรัฐบาลท้องถิ่นก็จะมีอำนาจดั้งเดิมอีกต่อไป เป็นต้น ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง ผลที่ตามมา ก็จะกลายเป็นว่ากิจการต่างๆ ที่ท้องถิ่นได้สูงสุดสำหรับสร้างมานานนับสิบปีก็จะพังครืนลงทันที และเศรษฐกิจจีนก็จะไม่เป็นอย่างที่เห็นในปัจจุบัน แต่อะไรก็ไม่สำคัญเท่ากับการที่รัฐบาลกลางจะต้องตั้งรับกับความกระด้างกระเดื่องของรัฐบาลท้องถิ่น ในฐานะที่รัฐบาลกลางได้เข้าไปทาบหม้อข้าวของรัฐบาลท้องถิ่นจนแตกสลาย

สภาพการณ์จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า หัวใจหรือสาระสำคัญของปัญหาดังกล่าวส่วนหนึ่งมาจากกระบวนการเมืองการปกครองของจีน ซึ่งหากพิจารณาจากความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่แล้ว ปัญหานี้คงไม่อาจแก้ไขได้ในเร็ววัน แต่ถ้าไม่แก้ไข ปัญหานี้ก็จะกินเข้าไปถึงเนื้อในของจีนเองและจะทำลายจีนไปในที่สุด เพราะฉะนั้นแล้ว ทางเลือกสำหรับจีนจึงเหลืออยู่เพียงทางเดียว นั่นคือ จีนต้องปฏิรูประบบการเมืองการปกครองของตนเสียใหม่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ปัญหาประชาธิปไตยและประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย (หมินจู) ในที่นี้หากว่าตามคำจีนแล้วไม่เพียงจะหมายถึงประชาชนเท่านั้น หากยังหมายถึงกลุ่มชนชาติอีกด้วย ซึ่งก็คือชนชาติพันธุ์ต่างๆ ตามนัยนี้ก็จะเห็นได้ว่า คำจีนคำนี้มีความหมายทั้งในด้านกว้างและด้านแคบ ด้านกว้างจะกินความไปถึงประชาชนทั่วประเทศที่รวมเอาทุกชนชาติหรือทุกเผ่าพันธุ์เข้าด้วยกัน ด้านแคบจะกินความเฉพาะชนชาติพันธุ์แต่ละชนชาติไป

¹⁹ อี้จิ้งฮว่า, การเปลี่ยนแปลงรูปแบบรัฐบาลท้องถิ่นจีน (จงกว๋อดีฟางเจิ้งฝูจ่วนสิง), หน้า 231.

ส่วนประชาธิปไตย (หมินจู) ก็คือ ระบอบการเมืองหนึ่งที่มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่กล่าวเฉพาะในกรณีของจีนแล้ว ประชาธิปไตยที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนนำมาอ้างและใช้ก็คือ ประชาธิปไตยรวมศูนย์²⁰ ซึ่งไม่ตรงกับความหมายในทางปฏิบัติของประเทศเสรีประชาธิปไตยทั้งหลาย แต่กระนั้นจีนก็ยืนยันว่าระบอบการเมืองของตนเป็นประชาธิปไตยอีกแบบหนึ่ง

การหยิบยกประเด็นปัญหาประชาธิปไตยมากล่าวถึงในที่นี้ ก็เนื่องจากในห้วงที่จีนเข้าสู่ยุคปฏิรูปหลัง ค.ศ.1978 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนั้น จีนประสบปัญหาความขัดแย้งใน 2 ประเด็นนี้อย่างแตกต่างไปจากยุคก่อน กล่าวคือ ในยุคก่อนหน้านี้อำนาจเป็นปัญหาชนชาติพันธุ์แล้วจะเกิดขึ้นในช่วงที่มีการปฏิวัติวัฒนธรรม และเป็นปัญหาที่มักเกี่ยวข้องกับศาสนาหรือความเชื่อที่บางชนชาติยึดถือ โดยในช่วงนี้ศาสนสถานและนักบวชในศาสนาถูกคุกคามจนไม่อาจประกอบกิจการทางศาสนาได้ แต่ภายหลังจากที่จีนเข้าสู่ยุคปฏิรูปแล้ว ปัญหานี้ก็ได้รับการแก้ไขจนผ่อนคลายลง ส่วนปัญหาประชาธิปไตยนั้นไม่ได้ปรากฏอย่างชัดเจน ทั้งนี้ด้วยเหตุที่ว่าจีนมีจุดยืนที่มั่นคงและเด็ดขาดในเรื่องประชาธิปไตยรวมศูนย์อยู่แล้ว

สำหรับปัญหาทั้งสองในปัจจุบันนี้ ถือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม เงื่อนไขใหม่นี้มีพื้นฐานมาจากนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ ซึ่งทำให้จีนต้องเปิดรับกระแสใหม่ๆ จากโลกภายนอกเข้ามาในสังคมของตน และกระแสจากภายนอกนี้เองที่ได้ส่งผลต่อความคิดของชาวจีนและชนชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

กล่าวเฉพาะปัญหาประชาธิปไตยแล้วได้เคยเกิดขึ้นมาครั้งหนึ่งในปี ค.ศ.1989 และได้นำไปสู่เหตุการณ์นองเลือดที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน อันเป็นเหตุการณ์ที่รู้จักกันไปทั่วโลก ส่วนประเด็นประชาชาตินั้นเป็นปัญหาที่แตกออกเป็นประเด็นย่อยหลายประเด็นด้วยกัน เช่น ประเด็นสิทธิเสรีภาพ เอกอกราช สิทธิมนุษยชน จนถึงประเด็นความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ประเด็นเหล่านี้ไม่ได้กับทุกชนชาติ บางชนชาติก็มีปัญหา บางชนชาติก็ไม่มี ในขณะที่เดียวกันบางชนชาติมีปัญหาหนึ่ง

²⁰ ลัทธิประชาธิปไตยรวมศูนย์หมายถึง การร่วมกันทำงานอย่างมีการรวมศูนย์บนหลักการประชาธิปไตย และเป็นประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นภายใต้การนำร่วมกันของคณะทำงาน นิยามนี้ทำให้เห็นว่า ประชาธิปไตยก็คือ การที่สมาชิกและองค์กรพรรคสามารถแสดงความคิดเห็น หรือข้อเสนอเพื่อการสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ ต่อพรรคได้อย่างเต็มที่ ส่วนการรวมศูนย์ก็คือ การที่สมาชิกและองค์กรพรรคร่วมกันผลักดันภารกิจต่างๆ ให้บรรลุตามเจตนารมณ์และความคิดของพรรค ดูรายละเอียดใน วรรศักดิ์ มัทธโนบล, *ครองแผ่นดินจีน: พรรค ผู้นำ อำนาจรัฐ*, หน้า 31-32.

แต่อีกชนชาติหนึ่งจะมีอีกปัญหาหนึ่ง และก็มีบ้างเหมือนกันที่บางชนชาติอาจมีปัญหามากกว่าหนึ่งประเด็น ทั้งนี้สุดแท้แต่พื้นฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ แต่ถ้ากล่าวเฉพาะปัจจุบันแล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างค่อนข้างเด่นชัดก็คือ ความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ปัญหานี้ไม่ได้เกิดขึ้นทันทีทันใด หากแต่เป็นปัญหาที่ถูกสั่งสมมาอย่างช้าๆ นับแต่ทศวรรษ 1990 เรื่อยมา แต่กระนั้น ก็ยังคงกล่าวได้ว่าส่วนหนึ่งของปัญหามีความเชื่อมโยงกับปัญหาในอดีตด้วย

อาจกล่าวได้ว่า ปัญหาดังกล่าวเริ่มเกิดขึ้นเมื่อรัฐบาลจีนมุ่งที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของชนชาติพันธุ์ต่างๆ ผ่านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และวิธีหนึ่งที่รัฐบาลจีนนำมาใช้ก็คือ การส่งชาวจีนหรือชนชาติอื่นเข้าไปทำมาค้าขายในพื้นที่ของกลุ่มชนชาติพันธุ์ การทำมาค้าขายของชาวจีนก็เหมือนกับการทำมาค้าขายทั่วไป ในด้านหนึ่งจึงย่อมหลีกเลี่ยงธุรกิจจอบายมุขไปไม่ได้ และธุรกิจนี้หากอยู่ในสังคมเปิดที่มีความยืดหยุ่นสูง หรือเป็นสังคมที่คุ้นชินกับการใช้ชีวิตในทางโลกย์ของปวงชนโดยทั่วไปก็คงไม่สู้เป็นปัญหามากนัก แต่กับสังคมที่วัฒนธรรมทางศาสนาเหนียวแน่นมั่นคงแล้ว ธุรกิจนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสมาชิกของสังคมนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ผลกระทบที่เกิดขึ้นแสดงผ่านปรากฏการณ์อย่างน้อยก็ 2 ด้านด้วยกัน ด้านหนึ่งธุรกิจจอบายมุขย่อมช่วยย่นอายุให้ส่วนหนึ่งของสมาชิกในสังคมนั้นเป็นปวงชนคนธรรมดาเข้าไปสัมผัส และคงมีจำนวนไม่มากนักที่สัมผัสจนคุ้นชินหรือหลงใหลไปกับสิ่งที่ธุรกิจนี้มอบให้ ส่วนอีกด้านหนึ่ง ธุรกิจนี้ย่อมสร้างความวิตกกังวลตลอดจนความไม่พอใจให้แก่สมาชิกอีกกลุ่มหนึ่ง ที่มีความเคร่งครัดในวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน และเห็นว่าธุรกิจนี้เป็นอันตรายต่อสมาชิกในสังคมของตน ดังที่ปรากฏในด้านแรก นอกจากนี้ ทั้งธุรกิจจอบายมุขและธุรกิจปกติทั่วไปของชาวจีน ไม่ว่าจะป็นร้านค้าขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร โรงแรม หรือโรงงาน ฯลฯ ก็ยังได้สร้างปัญหาร่วมกันอีกปัญหาหนึ่งขึ้นมา ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม นั่นคือ ปัญหาภาษาจีน

ปัญหาภาษาจีนนี้มีที่มาจากความจำเป็นที่จะต้องใช้ภาษาจีนในการสื่อสาร ทั้งเพื่อการทำมาค้าขายและการจ้างงาน เพราะชาวจีนไม่อาจใช้ภาษาของกลุ่มชนชาติได้ และเนื่องจากชาวจีนเป็นเจ้าของกิจการ ชาวจีนจึงเป็นฝ่ายกำหนดให้ชนชาติอื่นเป็นฝ่ายใช้ภาษาของตน ด้วยเหตุนี้ สมาชิกคนใดในสังคมชนชาติที่สามารถใช้ภาษาจีนได้ดี สมาชิกคนนั้นก็ย่อมมีโอกาสทางเศรษฐกิจสูงกว่าคนที่ใช้ภาษาจีนไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้สมาชิกในสังคมชนชาติจำนวนไม่น้อยหันมาเรียนภาษาจีนเพื่อสร้างโอกาสการทำงานให้แก่ตนเอง และเมื่อใกล้ชิดกับภาษาจีนมากขึ้นเพียงใด ก็ย่อมห่างเหินจากการเรียนภาษาเดิมของตนไปด้วย เพราะภาษาเดิมของตนไม่อาจสร้างความก้าวหน้าให้แก่ชีวิตได้

แน่นอนว่า ปรากฏการณ์เช่นนี้ย่อมสร้างความไม่พอใจให้แก่กลุ่มชนชาติอีกจำนวนไม่น้อย เมื่อเห็นว่าภาษาของตนถูกเบียดเบียนพื้นที่ในการใช้ ครั้นพอเวลาผ่านไปนานเข้า ความไม่พอใจนี้ก็นำไปสู่ข้อสรุปของกลุ่มชนชาติเหล่านี้ว่า ทางการเงินกำลังกลืนชาติตน เมื่อปัญหานี้ถูกนำไปรวมกับปัญหาแรก แรงปะทุก็ถูกแสดงออกมาเป็นความขุ่นเคืองต่อชาวจีนไปในที่สุด และชนชาติที่แสดงออกอย่างชัดเจนที่สุดก็คือ ทิเบตกับอุยกูร์

สำหรับชาวทิเบตแล้ว หลังปี ค.ศ.1949 ชนชาตินี้มีปัญหาเกี่ยวกับจีนในประเด็นเอกราช แต่ปัญหานี้ได้ยุติลงด้วยข้อสรุปที่ว่า ทิเบตคือดินแดนส่วนหนึ่งของจีน ข้อยุตินี้ยังคงไม่เป็นที่ยอมรับของชาวทิเบตอีกจำนวนไม่น้อย แต่ก็ทำอะไรได้ไม่มากไปกว่าการประท้วงที่เกิดขึ้นในบางครั้งบางครา ซึ่งมักจะจบลงด้วยการที่จีนใช้กำลังเข้าสลายการประท้วงอย่างเด็ดขาดรุนแรง ปัญหานี้บางกรณีก็เกี่ยวเนื่องกับการเรียกร้องสิทธิในการประกอบกิจกรรมทางศาสนาพุทธ ซึ่งก็เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่เป็นระยะเช่นกัน²¹ ส่วนชาวอุยกูร์ในซินเจียงนั้นมีปัญหาในประเด็นเอกราชน้อยกว่าทิเบต ส่วนหนึ่งเป็นเพราะประเด็นนี้มีประวัติศาสตร์ที่ยาวไกลเกินกว่าที่จะอ้างได้ในปัจจุบัน (ซึ่งไม่เหมือนกับกรณีทิเบตที่ปัญหานี้เกิดขึ้นยุคสมัยใหม่ อันเป็นยุคที่ความคิดรัฐชาติได้เกิดขึ้นแล้ว) แต่กระนั้น ก็ยังมีชาวอุยกูร์อยู่จำนวนหนึ่งที่ยังคงพยายามสืบสาวประวัติศาสตร์เพื่อเรียกร้องเอกราชให้แก่ตนเอง และได้ตั้งเป็นขบวนการเพื่อต่อสู้เรียกร้องเอกราชในเวลาต่อมา ขบวนการนี้มีอยู่หลายขบวนการ แต่ขบวนการที่มีปฏิบัติการอยู่เป็นระยะกลับมีไม่มาก และเชื่อกันว่ามีเพียงขบวนการเดียว²² แต่นับแต่ทศวรรษ 1990 ที่รัฐบาลจีนได้ใช้นโยบายเศรษฐกิจดังกล่าว ปัญหาใหม่ก็เพิ่มขึ้นมาทับซ้อนปัญหาเดิม ปัญหาใหม่นี้บางครั้งก็ถูกนำมาเชื่อมโยงกับปัญหาเดิม แต่บางครั้งก็ถูกแยกออกจากกัน

ปัญหาใหม่หรือปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติที่เกิดขึ้นมานานหลายปีแล้ว แต่ที่ปะทุขึ้นมาอย่างรุนแรงก็คือเหตุการณ์ในปี ค.ศ.2008 และ ค.ศ.2009 โดยใน ค.ศ.2008 เป็นการเคลื่อนไหวประท้วงของชาวทิเบต การประท้วงครั้งนี้ชาวทิเบตได้ใช้โอกาสที่จีนเป็นเจ้าภาพจัดกีฬาโอลิมปิกเป็นเงื่อนไขสำคัญ ซึ่งคงคาดหวังให้ประชาคมโลกหันมาสนใจปัญหาของตน หากเป็นไปได้ก็อาจต้องการให้ประชาคมโลกคว่ำบาตรการเป็นเจ้าภาพครั้งนี้ด้วย การประท้วงนี้เกิดขึ้นใน

²¹ ดูรายละเอียดใน เขียน ชีระวิทย์, *นโยบายต่างประเทศจีน*, (กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ, 2541), หน้า 162-186.

²² ดูรายละเอียดใน จันทรจุฑา สุขชี และ ศุภชัย วรรณเลิศกุล, "จีน," *นโยบายการแก้ไขปัญหาชนกลุ่มน้อยมุสลิมของประเทศฟิลิปปินส์ จีน และอินเดีย: แบบอย่างและบทเรียนสำหรับประเทศไทย* (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ, 2551), หน้า 59-106.

หลายหน่วยปกครองที่มีชาวทิเบตอาศัยอยู่ ส่วนประเด็นในการประท้วงนั้นมิได้ตั้งแต่วิวาทของทิเบต เรื่องเสรีภาพทางศาสนา จนถึงเรื่องความไม่พอใจที่มีต่อชาวจีนซึ่งเข้าไปทำมาค้าขายในถิ่นของตน และปัญหาหลังที่เป็นปัญหาใหม่หนึ่งเองที่ได้นำมาสู่การบุกเข้าทำลายร้านค้าหรือธุรกิจของชาวจีนจนถึงขั้นทำร้ายชีวิตของชาวจีน²³ นอกจากนี้ การประท้วงก็ยังเกิดขึ้นในอีกบางประเทศโดยมีชาวต่างชาติเข้าร่วมด้วย²⁴ สำหรับการประท้วงในจีนนั้น ต่อมารัฐบาลท้องถิ่นต่างๆ ได้ใช้กองกำลังตำรวจติดอาวุธเข้าปราบปรามอย่างเด็ดขาด ซึ่งสร้างความพอใจให้แก่ชาวจีนจำนวนไม่น้อย²⁵ กล่าวสำหรับชาวทิเบตแล้ว จะเห็นได้ว่า การประท้วงที่เกิดขึ้นมีประเด็นมากกว่าหนึ่งประเด็นจนดูเหมือนไม่มีเอกภาพ แต่ที่น่าวิตกก็คือ การใช้กำลังเข้าทำร้ายชาวจีนของชาวทิเบตก็ดี และการที่ชาวจีนพอกพอใจกับการที่ทางการใช้มาตรการปราบปรามต่อชาวทิเบตอย่างรุนแรงก็ดี ต่างบ่งชี้ถึงความจงเกลียดจงชังทางเชื้อชาติอย่างชัดเจน

ในทำนองที่คล้ายกัน ในปี ค.ศ.2009 ก็ได้เกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งทางเชื้อชาติระหว่างชาวจีนกับชาวอุยกูร์ที่ซินเจียงขึ้นมาอีก แต่ที่ต่างไปจากชาวทิเบตก็คือ กรณีชาวอุยกูร์ซินเจียงนี้มีประเด็นทางเชื้อชาติที่ชัดเจน และไม่ได้มีประเด็นอื่นๆ เหมือนกรณีชาวทิเบต ส่วนสาเหตุหรือที่มาของความขัดแย้งในครั้งนี้ เกิดจากการก่อกวนเว็บไซต์ของชาวจีนในกว้างตงคนหนึ่ง ว่าคนงานชาวอุยกูร์ซินเจียงที่มาใช้แรงงานในมณฑลนี้ได้ข่มขืนหญิงชาวจีนไป 2 คน เมื่อข่าวที่ถูกขู่ขึ้นมาได้ถูกเผยแพร่ออกไป ก็ทำให้คนงานชาวจีนในบริเวณนั้นไม่พอใจ และได้ยกพวกบุกเข้าไปทำร้ายคนงานชาวอุยกูร์ซินเจียงจนเสียชีวิตไป 2 คน

ข่าวการเสียชีวิตครั้งนี้ได้แพร่ไปถึงอูรุมชีอันเป็นเมืองเอกของซินเจียงอย่างรวดเร็ว ทำให้ชาวอุยกูร์ที่นั่นก่อการชุมนุมประท้วงรัฐบาลท้องถิ่นขึ้นมา โดยผู้ประท้วงเห็นว่ารัฐบาลจีนไม่ได้เร่งรัดพิจารณาคดีดังกล่าว และจะด้วยอารมณ์ในขณะนั้นหรือด้วยพื้นความไม่พอใจชาวจีนที่

²³ ดูรายละเอียดใน Situ Feng and John Ng, “จลาจลในทิเบตคือกลางร้ายของเปลวไฟโอลิมปิก,” Available from:

<http://manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=951000032990> (Accessed 26 March 2008).

²⁴ *ทั่วโลกอึ้งความลับชายในชุดฟ้า-ขาว องค์กรพิทักษ์คอบเพลิง จากกองทัพปลดแอก*. สืบค้นจาก: <http://manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=951000042229> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2551).

²⁵ *ชาวจีนไม่เห็นใจผู้ประท้วงทิเบต ชื่นชมรัฐบาลปราบปรามรุนแรง*. สืบค้นจาก: <http://manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=951000034322> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2551).

สั่งสมมานานก็ตาม ในที่สุดกลุ่มผู้ประท้วงก็ยกพวกเข้าทำร้ายชาวจีนที่อยู่ในอุโมงค์ขี้นที่สุด และวันต่อมาชาวจีนในเมืองนี้ก็รวมตัวกันหลายร้อยคนเข้าทำร้ายชาวอุยกูร์เป็นการเอาคืนบ้าง ผลก็คือกว่าที่กองกำลังตำรวจติดอาวุธจะเข้ามาระงับเหตุด้วยความเด็ดขาด ก็ปรากฏว่าทั้งชาวอุยกูร์และชาวจีนต่างก็เสียชีวิตกันไปนับร้อยคน²⁶ และตราบนานถึงเดือนธันวาคมปีเดียวกัน ศาลที่พิจารณาคดีการปะทะกันทางเชื้อชาติในครั้งนี้ ก็ได้ตัดสินลงโทษประหารชีวิตทั้งชาวอุยกูร์และชาวจีนไป 17 คน โดยมีชาวจีน 1 คนที่ถูกประหาร ที่เหลือออกนั้นอีกนับสิบถูกตัดสินจำคุก²⁷ จะเห็นได้ว่า แม้กรณีจีนเจียงจะรุนแรงกว่ากรณีทิเบตก็จริง แต่ความสำคัญของปัญหาคงไม่ได้อยู่ที่แหล่งใดมีความรุนแรงมากกว่ากัน หากอยู่ที่ปัญหาความจงเกลียดจงชังกันในทางเชื้อชาติที่ดูเหมือนว่าได้ฝังลึกลงไปในความรู้สึกของชนชาติเหล่านั้นแล้ว

ความจงเกลียดจงชังหรือความขัดแย้งทางเชื้อชาตินี้ หากยิ่งฝังลึกลงไปมากเพียงใด ก็จะทำให้การแก้ปัญหาที่ยั่งยืนเพียงนั้น ปมสำคัญของความขัดแย้งที่ว่าฝังลึกนี้อาจเห็นได้จากการปะทะทางเชื้อชาติที่ดูต่างฝ่ายต่างก็ไม่กลัวตาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ต่างพร้อมที่จะตายเพียงเพื่อที่จะได้ฆ่ามนุษย์อีกชนชาติหนึ่งที่ตนเกลียดชัง เพราะเห็นอยู่แล้วว่า เมื่อยกพวกเข้าปะทะกันนั้น ความสูญเสียย่อมต้องเกิดขึ้น แต่ก็เหมือนกับว่ากลุ่มที่ปะทะกันดูจะเต็มใจที่จะทำเช่นนั้น²⁸ ไม่เพียงเท่านั้น ความจงเกลียดจงชังดังกล่าวยังเห็นได้จากความพอกพองใจของชาวจีนอีกด้วย เมื่อเห็นทางการใช้กำลังเข้าปราบปรามชาวทิเบต และก็ด้วยเหตุนี้ ปัญหาจึงยังคงต้องใช้เวลานานกว่าจะแก้ไขได้

ปัญหาประชาชาติตามที่กล่าวมานี้ แม้จีนจะแก้ด้วยการระงับมิให้เหตุร้ายกระจายออกไปอย่างกว้างขวางและรุนแรงก็ตาม แต่การแก้ไขเช่นนี้ก็ยังไม่ถือว่าเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มิใช่การแก้ปัญหาอย่างถาวรซึ่งต้องใช้เวลานาน ประเด็นปัญหาจึงมีอยู่ว่า ถ้าเช่นนั้น

²⁶ ดูรายละเอียดใน เจียนจวินปอ, “ปีศาจของมาร์กซ์กับการจลาจลชนกลุ่มน้อยในจีน,” สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/asp-bin/mgrView.asp?NewsID=9520000080129> (สืบค้นเมื่อ 14 กันยายน 2552).

²⁷ จีนประหารฯ จลาจลจีนเจียงเพิ่มอีก 3 คน. สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=9520000148644> (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2552).

²⁸ อารมณืงานองนี้และรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวในที่นี้ อาจดูได้จากบทรายงานใน แมตทิว ทีก, “มุสลิมสายเลือดมังกร,” *National Geographic* (ฉบับภาษาไทย), ฉบับที่ 101 (ธันวาคม 2552), หน้า 62-87.

แล้วจีนซึ่งตระหนักถึงปัญหานี้ดีอยู่แล้ว จะเข้าใจหรือรู้หรือไม่ว่า ต้นเหตุของปัญหามาจากไหน หรือถ้าเข้าใจและรู้แล้ว จีนจะยอมรับได้หรือไม่ว่า แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ของชนชาติพันธุ์อื่นที่มีเชื้อชาวจีนนั้นมีปัญหาโดยตัวของมันเอง ซึ่งถ้าหากจีนยอมรับก็หมายความว่า จีนจะต้องแก้ไขแนวทางการพัฒนาจากที่ผ่านมาเสียใหม่ ที่สำคัญคือ ถ้าหากจีนยอมรับและแก้ไขจริงแล้ว จีนก็ย่อมต้องมีคำตอบให้กับชาวจีนที่เสียผลประโยชน์จากการแก้ไขแนวทางดังกล่าวด้วย เพราะหาไม่แล้วชาวจีนก็อาจมีปัญหากับรัฐบาลของตนได้ไม่ยาก ถึงแม้จะเป็นชนชาติพันธุ์เดียวกันก็ตาม

ปัญหาต่อมาคือปัญหาประชาธิปไตย ปัญหานี้ก็คล้ายกับปัญหาประชาธิปไตยตรงที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นคนละเงื่อนไขกับเมื่อคราวที่เกิดวิกฤตการณ์เทียนอันเหมินเมื่อปี ค.ศ. 1989 คือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากพื้นฐานการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนนับแต่ทศวรรษ 1990 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน การเติบโตนี้ได้ทำให้ชาวจีนจำนวนมากฐานะดีขึ้น เมื่อฐานะดีขึ้นก็ย่อมนำไปสู่การมุ่งแสวงหาหรือเรียกร้องชีวิตที่พึงมีเสรีภาพมากขึ้น แต่การแสวงหาหรือเรียกร้องนี้ก็ยังมีโอกาสกระทำได้โดยเปิดเผย เพราะยังถือเป็นเรื่องที่เสี่ยงต่อการถูกกล่าวหาทางการเมืองได้ไม่ยาก

การศึกษาเกี่ยวกับประเด็นนี้ในขณะนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการได้ข้อมูลมาว่า ในปัจจุบันนี้ยังคงมีกลุ่มที่เคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยอยู่ในจีน การเคลื่อนไหวนี้ไม่ได้เป็นปฏิปักษ์กับพรรคคอมมิวนิสต์จีนโดยตรง แต่เป็นการเคลื่อนไหวที่หมายมุ่งไปที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมืองให้มากกว่าที่เป็นอยู่ และเป็นการมีส่วนร่วมเพื่อมุ่งที่จะแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดจากระบบการเมืองการปกครองของจีนเอง เช่น ปัญหาการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือการซื้อราษฎร์บังหลวง เป็นต้น²⁹ แต่อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวเท่าที่มีการเปิดเผยนั้น ทำให้พบว่าปัจจุบันมีการเคลื่อนไหวอยู่ 2 กลุ่มด้วยกัน กลุ่มหนึ่ง ถูกนิยามว่าเป็นฝ่ายขวา อีกกลุ่มหนึ่งถูกนิยามว่าเป็นฝ่ายซ้าย

กลุ่มที่ถูกนิยามว่าเป็นฝ่ายขวานั้น แสดงออกอย่างเปิดเผยว่าต้องการให้รัฐบาลกลางเร่งเดินหน้าสร้างกระบวนการประชาธิปไตยทางการเมืองขึ้นมา ส่วนพวกฝ่ายซ้ายเรียกร้องให้ฟื้นฟูลัทธิสังคมนิยมบางรูปแบบขึ้นมาใหม่ ทั้งสองฝ่ายนี้ต่างวิพากษ์วิจารณ์กันและกันอย่างรุนแรงเพื่อสร้างอิทธิพลเหนือสาธารณชน กล่าวกันว่า พวกที่ถูกนิยามว่าเป็นฝ่ายขวานั้นเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่กว่าฝ่ายซ้ายมาก สมาชิกกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มักจะเป็นปัญญาชนเสรีนิยม สมาชิกพรรคที่มีประสบการณ์ทางการเมืองมามาก และพวกนักเศรษฐศาสตร์ ส่วนพวกที่ถูกนิยามว่าเป็นฝ่าย

²⁹ ทั้งนี้เป็นข้อมูลที่ได้รับจากนักวิชาการจีนในมหาวิทยาลัยชั้นนำแห่งหนึ่งของจีนที่ไม่ประสงค์จะออกนาม.

ซ้ายจะเป็นพวกปัญญาชนรุ่นหนุ่มสาวและวัยกลางคน คนเหล่านี้มีทั้งที่ทำงานในหน่วยงานคลัง
สมองของรัฐอย่างสถาบันสังคมศาสตร์จีน และทั้งที่เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยชั้นนำอย่าง
มหาวิทยาลัยชิงฮว่า มหาวิทยาลัยจีนแห่งฮ่องกง หรือมหาวิทยาลัยประชาชนจีน เป็นต้น³⁰
ปรากฏการณ์จากที่กล่าวมานี้จะมีผลต่อความคิดความอ่านของผู้นำจีนมากน้อยเพียงใด ยังเป็น
เรื่องยากที่จะรู้

เรารู้เพียงว่า ในห้วงหลายปีมานี้ ผู้นำจีนมักออกมากล่าวถึงประชาธิปไตยอยู่เสมอ
แต่เมื่อพิจารณาข้อมูลต่างๆ แล้วจะพบข้อสรุปว่า ประชาธิปไตยในทรวงของชนชั้นนำจีน
หรือพรรคคอมมิวนิสต์จีนนั้นยังมิได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก ข้อสรุปที่มาจากสมุดปกขาว
ของสำนักคณะมุขมนตรีเมื่อปี ค.ศ.2005 นั้นทำให้รู้ว่า การเมืองแบบประชาธิปไตยของจีนจะ
เป็นไปดังนี้ คือ ยืนยันความเป็นเอกภาพระหว่างการนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีน การเป็นเจ้าของ
ประเทศของประชาชน การปกครองโดยกฎหมาย ใช้ลักษณะและความได้เปรียบของระบอบสังคมนิยม
ให้เป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงทางสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจและการยกระดับชีวิตความ
เป็นอยู่ของประชาชน เป็นประโยชน์ต่อการปกป้องอธิปไตย บูรณภาพเหนือดินแดนและศักดิ์ศรี
ของประเทศ และสอดคล้องกับกฎธรรมชาติแห่งการพัฒนาที่ค่อยเป็นค่อยไปและมีระเบียบ³¹ ซึ่งถึง
ที่สุดแล้วพรรคคอมมิวนิสต์จีนยังคงเป็นผู้กุมอำนาจสูงสุดอยู่นั่นเอง

ที่สำคัญคือ พรรคคอมมิวนิสต์จีนยังคงมีจุดยืนคัดค้านการเป็นประชาธิปไตยแบบ
ตะวันตก และการแยกอำนาจ 3 ฝ่ายออกจากกัน (คือ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และ
อำนาจตุลาการ)³² เมื่อเป็นเช่นนี้ ปัญหาการเคลื่อนไหวประชาธิปไตยในจีน (ซึ่งแสดงออกได้น้อย
มาก) ในด้านหนึ่งจึงย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการอำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเองว่าจะ
ยังคงยึดครองอำนาจและใช้อำนาจนั้นอย่างเป็นที่พอใจของประชาชนได้มากน้อยเพียงใด ซึ่ง
สถานการณ์เช่นนี้อาจเปรียบเทียบกับประเด็นในหัวข้ออื่นๆ ก่อนหน้านี้ เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างได้
พอสมควร

³⁰ เจียนจวินปอ, “ประเทศจีนยืนอยู่ตรงทางแยก: จะไปทางขวาหรือทางซ้าย,” สืบค้นจาก:

<http://www.manager.co.th/asp-bin/mgrView.asp?NewsID=952000049472> (สืบค้นเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2552).

³¹ แม่น้ำโขง เล่มที่ 43 (ธันวาคม 2005), หน้า 12-13.

³² ดูรายละเอียดได้ใน บุญศักดิ์ แสงระวี (แปล) “เกี่ยวกับการคัดค้านเสรีนิยมชนชั้นนายทุน,” และ “ระบอบ
ประชาธิปไตยของฝ่ายตะวันตก,” *ประชาธิปไตยลัทธิสังคมนิยมของจีน* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2549),
หน้า 147-173 และ 175-188 ตามลำดับ.

จากที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่า แม้ปัญหาประชาชาติที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความขัดแย้งทางเชื้อชาติจะชัดเจนกว่าปัญหาประชาธิปไตยก็จริง แต่นั่นเป็นเพราะปัญหาประชาธิปไตยไม่อาจแสดงออกได้โดยเปิดเผย มากกว่าที่จะสรุปอย่างง่าย ๆ ว่า สังคมจีนไม่มีปัญหาประชาธิปไตย ประเด็นสำคัญยิ่งของปัญหาทั้งสองนี้แม้มองดูโดยผิวเผินแล้วจะมีพื้นฐานมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจก็ตาม แต่ก็ เป็นความจริงที่ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวจะมีโอกาสกระทำได้เลยแม้แต่น้อย ถ้าหากระบบการเมืองการปกครองของจีนไม่แข็งแกร่งและเอื้ออำนวยให้เป็นอย่างที่เห็น เหตุ ดังนั้น ไม่ว่าปัญหาประชาชาติและประชาธิปไตยจะหนักหน่วงหรือบางเบาในสายตาของพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็ตาม การคลี่คลายขยายตัวของปัญหาทั้งสองที่จะต้องมีบทสรุปโดยตัวของมันเองต่างหากจะเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญว่า แท้จริงแล้วพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ตระหนักและปฏิบัติต่อปัญหาที่วางนี้ไปในทางใด เพราะไม่ว่าผลจะออกมาอย่างไร ต่างล้วนมีความสัมพันธ์กับการเมืองการปกครองของพรรคคอมมิวนิสต์จีนทั้งสิ้น

เพื่อนบ้านในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

บนพื้นที่ที่มีขนาด 9.6 ล้านตารางกิโลเมตรของจีนนั้น ทางด้านตะวันออกแทบตลอดแนวจะติดกับทะเล ส่วนที่เป็นแผ่นดินชั้นในมีชายแดนติดกับประเทศต่างๆ มากถึง 15 ประเทศ ทั้งนี้ด้านตะวันออกติดกับเกาหลี ด้านเหนือติดกับมองโกเลีย ด้านตะวันออกเฉียงเหนือติดกับรัสเซีย คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน และทาจิกิสถาน ด้านตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ติดกับอัฟกานิสถาน ปากีสถาน อินเดีย เนปาล ลิกซิม และภูฏาน ด้านใต้ติดกับเมียนมาร์ (พม่า) ลาว และเวียดนาม ทั้งหมดนี้มีความยาวรอบประเทศโดยตลอดมากกว่า 18,000 กิโลเมตร³³ นับเป็นเส้นเขตแดนที่ยาวมาก ซึ่งแน่นอนว่า เส้นเขตแดนเช่นนี้ย่อมต้องมีผลต่อความมั่นคงของจีนไม่มากนักน้อยเป็นธรรมดา

ควรกล่าวด้วยว่า ประเทศที่รายล้อมจีนซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 15 ประเทศนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการสิ้นสุดลงของสงครามเย็น โดยภายหลังจากที่อดีตสหภาพโซเวียตได้ล่มสลายลงในต้นทศวรรษ 1990 ไปแล้ว รัฐต่างๆ ก็ได้แยกตัวออกจากอดีตสหภาพโซเวียตและกลายเป็นประเทศใหม่ขึ้นมา ซึ่งยังผลให้ประเทศที่รายล้อมจีนมาแต่เดิม 12 ประเทศเพิ่มขึ้นมาอีก 3 ประเทศ คือ คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน และทาจิกิสถาน รวมเป็น 15 ประเทศดังกล่าว แต่การศึกษาในที่นี้จะกล่าวเฉพาะความสัมพันธ์ของจีนกับเพื่อนบ้านในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น เพราะมีเพื่อน

³³ Bai Shouyi, *An Outline History of China*, p. 1.

บ้านบางประเทศที่มีพื้นที่ติดกับจีนอยู่ 3 ประเทศ คือ เวียดนาม ลาว และเมียนมาร์ โดยทั้งสามประเทศนี้ยังเป็นสมาชิกอาเซียนที่มีประเทศสมาชิกรวมทั้งสิ้น 11 ประเทศอีกด้วย และอาเซียนเองก็ยังมีความสัมพันธ์กับจีนมากขึ้นเป็นลำดับ ภายใต้ข้อเท็จจริงนี้ การพัฒนาของจีนในทางใดทางหนึ่งจึงย่อมมีเกี่ยวข้องกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม และแน่นอนว่า ส่วนหนึ่งย่อมมีไทยเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยโดยปริยาย

จีนกับเพื่อนบ้านในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความสัมพันธ์มานานหลายร้อยปี การเปลี่ยนแปลงใดๆในจีนจึงย่อมส่งผลในทางใดทางหนึ่งกับภูมิภาคนี้ได้ง่าย และนับแต่ที่จีนอยู่ภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ก็เช่นกัน ที่มีบางประเทศในภูมิภาคนี้มีความสัมพันธ์ที่ปกติกับจีน กับอีกบางประเทศที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่ปกติกับจีน แต่ภายหลังจากที่จีนเข้าสู่ยุคปฏิรูปเมื่อ ค.ศ.1978 เรื่อยมา จีนได้ปรับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านในภูมิภาคนี้จนดีขึ้นกว่าเมื่อก่อนหน้าจีนเทียบกันไม่ได้ และนับแต่ทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา การแสวงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจของจีนกับภูมิภาคนี้ก็ยิ่งทำให้ความสัมพันธ์ที่ความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น แต่สภาพความสัมพันธ์เช่นนี้ก็เชื่อว่า จะไม่มีปัญหาความขัดแย้งปรากฏเลยเสียทีเดียว การศึกษาในหัวข้อนี้จะได้นำเสนอถึงสภาพความสัมพันธ์ดังกล่าวนับแต่ทศวรรษ 1990 ที่ว่านี้ต่อไป

นับตั้งแต่ทศวรรษ 1990 จนถึงปัจจุบัน (ค.ศ.2011) จีนได้มีความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใน 2 ระดับด้วยกัน ระดับแรก เป็นความร่วมมือที่มีต่ออนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ในระดับนี้เกิดขึ้นได้ส่วนหนึ่งมาจากการที่จีนมีชายแดนที่ติดหรือใกล้ชิดกับประเทศในกลุ่มแม่น้ำนี้ ในระดับต่อมา เป็นความร่วมมือในกรอบของอาเซียน โดยเฉพาะการมุ่งสู่การค้าเสรีอย่างทั่วด้านให้ได้ในทศวรรษ 2010 นี้ ทั้งสองระดับนี้ต่างอิงซึ่งกันและกัน จะแยกความสัมพันธ์ให้ออกจากกันมิได้ ดังนั้น ความร่วมมือทั้งสองระดับนี้จึงต้องดำเนินควบคู่กันไปตลอด

กล่าวสำหรับในระดับแรกนั้น นับแต่ทศวรรษ 1990 จนถึงทศวรรษ 2000 สิ่งที่จีนได้ทำไปแล้วภายในประเทศของตนคือ โครงการสร้างเขื่อนบนแม่น้ำโขง 3 โครงการ อันประกอบไปด้วยโครงการเขื่อนม่านวาน โครงการเขื่อนต้าเฉาซาน และโครงการเขื่อนจิ่งหง (เซียงรุ่ง) จากที่มีอยู่รวม 10 โครงการ นอกจากนี้ ภายใต้ความร่วมมือกับเมียนมาร์และลาว จีนได้ปรับปรุงร่องน้ำของแม่น้ำโขงจนเรือที่มีระวางน้ำหนักไม่เกิน 100 ตันสามารถแล่นได้ตลอดทั้งปี จากที่ก่อนหน้านี้สามารถแล่นได้ประมาณ 6 เดือนในช่วงฤดูฝน โครงการปรับปรุงร่องน้ำนี้เป็นไปโดยการขุดลอกร่องน้ำและระเบิดเกาะแก่ง จะมีก็แต่คอนกรีตในจังหวัดเชียงรายของไทยเท่านั้น ที่ไม่อาจทำได้ เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อเส้นแบ่งเขตแดนไทย-ลาวบนแม่น้ำโขง แต่กระนั้น นับแต่ที่การ

ปรับปรุงร่องน้ำทำได้สำเร็จในเขตของเมียนมาร์และลาว การใช้แม่น้ำโขงเป็นเส้นทางทางเศรษฐกิจ การค้าก็ขยายตัวขึ้นอย่างมากมาย

อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือที่เกิดขึ้นนี้มีผลกระทบอื่นตามมาเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อเกิดอุทกภัยจากแม่น้ำโขงในปี ค.ศ.2008 และทุพภิกขภัย (ภัยแล้ง) บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงในมณฑลฉวนหนานของจีนในปี ค.ศ.2010 จนทำให้น้ำในแม่น้ำโขงแห้งลงมากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในรอบ 50 ปี ในกรณีแรก ถูกมองว่าเป็นเพราะจีนปล่อยน้ำจากเขื่อนของตนเพื่อระบายน้ำ ส่วนกรณีหลังจีนถูกมองว่าเป็นเพราะจีนกักเก็บน้ำเอาไว้ ปัญหาทั้งสองและปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างเช่นผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม การเจริญพันธุ์ของปลา และการเจริญเติบโตของพืชในแม่น้ำโขงที่เป็นอาหารของผู้คน 2 ฝั่งแม่น้ำ (เช่น สหราชอาณาจักรที่ชาวบ้านไทย-ลาวเรียกว่าไก) นี้ต่างพุ่งเป้าไปที่จีน โดยที่ผ่านมามีการได้รับปฏิกริยาที่นิ่งเงียบจากจีนมาตลอด

จน ค.ศ.2010 จีนจึงมีท่าทีที่เปิดมากขึ้นด้วยการออกมาแถลงถึงปัญหาทุพภิกขภัยของตน ว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้น้ำในแม่น้ำโขงแห้งแล้งจนผิดปกติ และยังได้ส่งบุคคลระดับรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเข้าร่วมประชุมสุดยอดผู้นำลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง ระหว่างวันที่ 2-5 มีนาคมปีเดียวกัน ที่มีไทยเป็นเจ้าภาพจัดประชุมขึ้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อีกด้วย³⁴ การที่จีนมีท่าทีที่เปิดมากขึ้นนี้ถือเป็นเรื่องที่ดีกว่าการนิ่งเงียบอย่างแน่นอน เนื่องจากจีนเป็นชาติมหาอำนาจ การนิ่งเงียบของจีนจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะถูกมองว่าจีนกำลังใช้ฐานะที่วาม่าข่มประเทศที่เล็กกว่า จะอย่างไรก็ตาม การที่จีนมีท่าทีที่เปิดมากขึ้นก็ยังคงเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลารอดูต่อไปว่า คำแถลงก็ดี หรือความร่วมมือกับประเทศลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างในการแก้ไขปัญหาแม่น้ำโขงก็ดี เป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือและได้รับความร่วมมือจริงๆ มากน้อยเพียงใด

ส่วนในระดับที่สอง อันเป็นความร่วมมือในกรอบของอาเซียนนั้น จีนได้มีการเตรียมการสำหรับการค้าเสรีที่กำลังจะเกิดขึ้นกับชาติสมาชิกอาเซียนเป็นอย่างดี การเตรียมการนี้เห็นได้จากการสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่เขตปกครองตนเองชนชาติจ้วงกว่างซี (กวางสี) ไม่ว่าจะ เป็นท่าเรือน้ำลึกขนาดใหญ่ เขตอุตสาหกรรมระดับต่างๆ เส้นทางรถไฟจากจีนผ่านเวียดนามกับลาวมายังไทย เป็นต้น นอกจากนี้ ในส่วนของมณฑลฉวนหนานก็มีการเตรียมการไม่แพ้กัน ชั่วอยู่แต่ว่าฉวนหนานไม่มีทางออกทะเลเท่านั้น แต่การพัฒนาเส้นทางคมนาคมเพื่อการค้าก็ยังคงเป็นไปอย่างกระตือรือร้น ไม่ว่าจะ เป็นทางแม่น้ำโขง (ดังที่กล่าวไปแล้ว) หรือทางบกซึ่งก็คือถนนที่ตัดผ่านลาวและเมียนมาร์มายังไทย และทางรถไฟซึ่งมีโครงการที่จะตัดผ่านมาเมียนมาร์มายังไทยเช่นกัน

³⁴ กรุงเทพธุรกิจ (20 มีนาคม 2553).

เนื่องจากระบบการเมืองการปกครองของจีนที่ให้อิสระกับท้องถิ่นค่อนข้างสูง จึงมีบ่อยครั้งที่ผู้นำเจ้าหน้าที่ระดับสูง และนักวิชาการ ฯลฯ ของหน่วยปกครองทั้งสองได้ออกมาพูดสนับสนุนโครงการของตนจนดูเหมือนแข่งขันกันเองอยู่ในที่

แม้กรอบความร่วมมือจีน-อาเซียนจะยังคงดำเนินต่อไปก็ตาม แต่ก็เชื่อว่าอะไรอุปสรรคไปโดยสิ้นเชิง และอุปสรรคที่เวลานี้ก็ให้เป็นเรื่องที่ชนวิตกกังวลไม่น้อย นั่นก็คือ ความขัดแย้งในการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือทะเลจีนใต้ระหว่างจีนกับเวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และบรูไน³⁵ ซึ่งช่วงไม่กี่ปีมานี้จีนกับเวียดนามมีความขัดแย้งให้เห็นอยู่เป็นระยะ จนบางครั้งก็เกิดความรุนแรงถึงขั้นใช้กำลังอาวุธตอบโต้กันก็มี ไม่มีหลักฐานใดๆที่ระบุอย่างชัดเจนว่า ความขัดแย้งนี้จะส่งผลกระทบต่อความร่วมมือจีน-อาเซียนสะดุดหยุดลงอย่างไรหรือไม่ แต่ที่เห็นได้ก็คือ การที่ทางการลาวได้ “นิ่งเฉย” ต่อข้อตกลงที่ตนได้ลงนามให้จีนสร้างเส้นทางรถไฟความเร็วสูง โดยเส้นทางนี้จะผ่านลาวมายังไทยอีกโสดหนึ่ง กล่าวกันว่า การ “นิ่งเฉย” ของลาวในโครงการนี้เป็นผลมาจากที่เวียดนามได้ใช้ความสัมพันธ์อันดีที่มีกับลาว (มากกว่าที่ลาวมีกับจีน) ให้ชะลอโครงการดังกล่าวเอาไว้ โดยมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งในปัญหาทะเลจีนใต้ระหว่างเวียดนามกับจีน ที่ใน 2-3 ปีมานี้ได้ทวีความตึงเครียดมากขึ้น³⁶ ฉะนั้น หากปัญหาทะเลจีนใต้ยังไม่อาจแก้ไขให้ตกไปได้ ก็น่าเชื่อว่าปัญหานี้จะเป็นอุปสรรคให้กับความร่วมมือจีน-อาเซียนไม่มากนัก

จะเห็นได้ว่า ทั้งความร่วมมือในกลุ่มแม่น้ำโขงและในกรอบอาเซียนนี้ แม้จะลุล่วงคืบหน้าไปไม่น้อยแล้วก็ตาม แต่ก็เชื่อว่าอะไรซึ่งอุปสรรคไปเสียเลยทีเดียว ถ้าฟังอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายในแต่ละประเทศที่มีข้อจำกัดที่แตกต่างกันไปถือเป็นประเด็นที่เข้าใจได้ และมีใช่ประเด็นที่น่าวิตกมากนัก แต่กับปัจจัยที่เกิดจากความขัดแย้งทางความมั่นคงแล้ว ถือเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ และปัญหาทะเลจีนใต้จากที่กล่าวมาก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของปัญหานี้ ทั้งนี้ควรกล่าวด้วยว่า แม้ความร่วมมือในกลุ่มแม่น้ำโขงที่ดูเหมือนว่ามีอุปสรรคน้อยมากนั้น แต่เอาเข้าจริงความสัมพันธ์ที่ไม่ดีจะราบรื่นระหว่างจีนกับเวียดนามก็ยังคงผลให้เวียดนามมีทัศนคติในเชิงคัดค้านการพัฒนาบนลุ่มแม่น้ำโขงของจีนมาโดยตลอดเช่นกัน เหตุดังนั้น ข้อที่น่าวิตกจึงอยู่ตรงที่ว่า หากปัญหานี้มีอาจแก้ตกหรือแม้แต่รวมขอมกันได้ แนวโน้มที่จะเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงในภูมิภาคนี้ก็มิใช่สิ่งที่เกินเลยไปจากการคาดการณ์ได้

³⁵ เตียน ชีระวิทย์, *นโยบายต่างประเทศจีน*, หน้า 386-404.

³⁶ ศ.เจินหลี่ฟาน นายกสสมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2554.

ถ้อยสรุป

จากความมั่นคงของมนุษย์ที่แบ่งออกเป็น 7 ประเภท คือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทางอาหาร ทางสุขภาพ ทางสิ่งแวดล้อม ทางส่วนบุคคล ทางชุมชน และทางการเมือง นั้น แทบไม่มีปัญหาใดจากที่กล่าวมาทั้งหมดก็ว่าได้ ที่ไม่จัดอยู่ในความมั่นคงทั้งเจ็ดประเภท ทั้งนี้ ปัญหาต่างๆยังหาได้มีเพียงเท่าที่ได้ยกมาเท่านั้น ในความเป็นจริงแล้วยังมีประเด็นปัญหาอื่นๆอยู่อีกไม่น้อย เช่น ปัญหาสังคม อาชญากรรม ยาเสพติด การค้าประเวณี การแพร่กระจายของโรคเอดส์ แรงงานจีนข้ามชาติ ฯลฯ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากนโยบายการพัฒนามากกว่าที่จะมาจากระบบการเมืองการปกครอง แต่ระบบการเมืองการปกครองก็เป็นกลไกสำคัญที่จะแก้ไขปัญหาล่าช้า

จะอย่างไรก็ตาม กล่าวเฉพาะประเด็นปัญหาจากที่ยกมาอธิบายนี้แล้ว ถือเป็นประเด็นร่วมที่ไม่อาจแยกขาดจากกันได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ต่างล้วนเป็นประเด็นที่เชื่อมร้อยเข้าด้วยกัน และต่างก็ตั้งอยู่บนฐานการเมืองการปกครองในฐานะที่เป็นกลไกขับเคลื่อนให้ปัญหาต่างๆได้รับการแก้ไข หรือไม่ก็สร้างปัญหาขึ้นมาเสียเอง ทั้งนี้สุดแท้แต่ประสิทธิภาพของพรรคคอมมิวนิสต์จีนจะแสดงผลออกมาเช่นใด และที่เห็นได้ชัดก็คือ ปัญหาแทบทั้งหมดต่างกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ไม่ต่างกัน

การเมืองการปกครองจีนที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้ มีส่วนที่สืบทอดมาจากประวัติศาสตร์อันยาวนานของจีนเองไม่มากนักน้อย ถึงแม้แนวคิดและแนวทางที่จีนนำมาใช้จะไม่ได้มีแหล่งกำเนิดมาจากจีน หรือเป็นภูมิปัญญาของจีนโดยตรงก็ตาม (หมายถึงแนวคิดและแนวทางลัทธิคอมมิวนิสต์) การสืบทอดนี้หากไม่นับส่วนที่เกี่ยวกับการนำสูงสุดของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เป็นไปอย่างเด็ดขาดแล้ว การนำที่ว่าก็ไม่ได้แตกต่างไปจากอำนาจสูงสุดของราชวงศ์ต่างๆในอดีตของจีน ถ้าหากจักรพรรดิของราชวงศ์ในอดีตคือตัวตนของผู้ใช้อำนาจสูงสุดแล้ว จีนในยุคคอมมิวนิสต์ก็เคยผ่านประสบการณ์ทำนองนี้มาแล้วเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการใช้อำนาจของอดีตผู้นำอย่างเหมาเจ๋อตงและเติ้งเสี่ยวผิง ที่ถึงแม้จะไม่ได้ป่าวประกาศว่าตนเป็นจักรพรรดิ อีกทั้งยังปฏิเสธระบอบนี้ด้วยซ้ำไปก็ตาม ปัจจุบันนี้พรรคคอมมิวนิสต์จีนพยายามที่จะไม่ให้เกิดภาพการใช้อำนาจเช่นนั้นอีก แต่การมีอำนาจสูงสุดของพรรคการเมืองนี้ก็ยังคงอยู่ และไม่ต่างกับการคงอยู่ของราชวงศ์ในอดีตอยู่ดี

ปมประการหนึ่งในทางการเมืองที่มักเกิดขึ้นในอดีตก็คือ การที่ราชวงศ์ต่างๆเมื่อปกครองจีนไปแล้วไม่ว่าจะกี่สิบกี่ร้อยปีก็ตาม ราชวงศ์นั้นก็ถึงกาลล่มสลาย และเมื่อล่มสลายไปแล้วสภาพของการเมืองจีนก็จะดำเนินไปในทางใดทางหนึ่งใน 2 ทาง คือ ถ้าไม่มีราชวงศ์ใหม่มา

แทนที่ในทันที ก็เกิดการแตกแยกไปเป็นเวลายาวนานนับสิบปีหรือนับร้อยปี จนกว่าผู้ชนะเหนือความแตกแยกนั้นจะสถาปนาราชวงศ์ใหม่ขึ้นมา และวงจรทางการเมืองก็จะหมุนเวียนกันไปเช่นนี้

กล่าวสำหรับพรรคคอมมิวนิสต์จีนแล้ว ในปัจจุบันได้ปกครองจีนยังไม่ถึงหนึ่งร้อยปี แต่จะถึงร้อยปีหรือหลายร้อยปีหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับบทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างเป็นทางการเป็นหลัก และ 1 ในบทบาทที่สำคัญก็คือ การเมืองการปกครองของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเอง ที่ถ้าหากเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถตอบสนองต่อความมั่นคงของมนุษย์จีนเป็นที่ยอมรับของประชาชนต่อไป ยุคคอมมิวนิสต์ก็จะอยู่ได้ยาวนาน แต่ถ้าไม่ ยุคนี้ก็จะล่มสลายลงเหมือนการล่มสลายของราชวงศ์หนึ่งในอดีต ส่วนหลังจากนั้นจะมีกลุ่มการเมืองใดมาแทนที่ หรือจะเกิดความแตกแยกแก่งแย่งอำนาจกัน ยังเร็วเกินไปที่จะกล่าวได้ในขณะนี้ แต่ไม่ว่าจะเป็นในทางใดก็ตาม ผลกระทบที่ตามมาย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะตกอยู่กับประชาชน และจากเท่าที่ได้ประมวลปัญหาต่างๆมาให้เห็นในบทความนี้ ก็พอจะตระหนักได้ในระดับหนึ่งว่า ปัญหาความมั่นคงของมนุษย์ในจีนนั้นเป็นปัญหาที่หนักหน่วงอยู่ไม่น้อย และหากปัญหานี้ไม่อาจแก้ได้ ปัญหาที่ใหญ่กว่าที่จะตามโดยธรรมชาติทางการเมืองก็คือ ปัญหาความมั่นคงแห่งชาติ ถึงตอนนั้นความยุ่งยากก็จะตามมาในระดับที่หนักหน่วงยิ่งขึ้น เหตุฉะนั้น บทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในการบริหารจัดการกับประเด็นปัญหาดังกล่าวจึงสำคัญอย่างยิ่ง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- เกื้อกุล สายเชื้อ. นักวิชาการพาณิชย์ สำนักพัฒนาตลาดต่างประเทศ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2552.
- เขียน ธีระวิทย์. *นโยบายต่างประเทศจีน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- จันทร์จุกา สุทธิ และ ศุภชัย วรรณเลิศกุล. จีน. ใน *รายงานการวิจัย เรื่องนโยบายการแก้ไขปัญหาชนกลุ่มน้อยมุสลิมของประเทศฟิลิปปินส์ จีน และอินเดีย: แบบอย่างและบทเรียนสำหรับประเทศไทย*. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- เจียงเจ๋อหมิน. คำปราศรัยของ เจียงเจ๋อหมิน ในที่ประชุมใหญ่ฉลองวันครบรอบ 80 ปีพรรคคอมมิวนิสต์จีน. จีนในกระแสการเปลี่ยนแปลง. หน้า 84-87. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สุขภาพใจ, 2545.
- จอห์น ปอมเฟิร์ต. คำนำ. ใน *เงินกู้ยืม และ คู่ชวาท. ภาเรื่อจะล่มน้ำ: ชีวิตยากแค้นของชาวนาจีน*. แปลโดย ดุษฎี เฮย์มอนด์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ซิลค์เวอร์ม, 2008.
- เงินกู้ยืม และ ชวนเถา. *ปริศนาเป่าบู้จีน*. แปลโดย อมร ทองสุก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ซุนหวัด, 2551.
- เงินกู้ยืม และ คู่ชวาท. *ภาเรื่อจะล่มน้ำ: ชีวิตยากแค้นของชาวนาจีน*. แปลโดย ดุษฎี เฮย์มอนด์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ซิลค์เวอร์ม, 2008.
- ไชยันต์ ไชยพร. *Postmodern: ชะตากรรมโพสต์โมเดิร์นในอุ้งมือนักปรัชญาการเมืองโบราณ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไอเฟนบุ๊กส์, 2005.
- ทวิ ธีระวงศ์เสรี (แปลและเรียบเรียง). การทุจริตการเบิกจ่ายงบประมาณในจีน. *ข่าวจีนศึกษา* 10, 1(มกราคม-มีนาคม 2552): 18-22.
- ทวิ ธีระวงศ์เสรี (แปลและเรียบเรียง). เหตุผลที่เจ้าหน้าที่รัฐบาลของจีนเชื่อถือโซคกลาง. *ข่าวจีนศึกษา* 8, 3(กรกฎาคม-กันยายน 2546): 20-21.
- ทวีป วรดิลก. *เหมาเจ๋อตง ฮองแต่นักปฏิวัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2545.
- ทะไล ลามะ. *แผ่นดินและประชากรของข้าพเจ้า*. แปลโดย ส. ศิวรักษ์. กรุงเทพฯ: ศูนย์ไทย-ทิเบต, 2536.

- ทะเล ลามะ. *อิสรภาพในการลี้ภัย*. แปลโดย ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ษฎุเสณ. กรุงเทพฯ: ประพันธ์
 สาส์น, 2538.
- ธันندا ทีปวัชระ. นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ สำนักเอเชีย กรมเจรจาการค้าระหว่าง
 ประเทศ กระทรวงพาณิชย์. *สัมภาษณ์*, 26 พฤศจิกายน 2552.
- บรูค ลาร์เมอร์. มหานครที่ทรอมตรม. *National Geographic (ฉบับภาษาไทย)*, 82(ธันวาคม 2552):
 112-131.
- บุญศักดิ์ แสงระวี (นามแฝง). *จีนเผชิญหน้าการทำทลายใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ,
 2550.
- บุญศักดิ์ แสงระวี (นามแฝง). *เหมาเจ๋อตง: จากท้องถิ่นเสาชานสู่เมืองกรุงปักกิ่ง*. กรุงเทพฯ:
 สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, 2550.
- บุญศักดิ์ แสงระวี (นามแฝง) (แปล). เกี่ยวกับการคัดค้านเสรีนิยมชนชั้นนายทุน. *ประชาธิปไตย
 ลัทธิสังคมนิยมของจีน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, 2549.
- บุญศักดิ์ แสงระวี (นามแฝง) (แปล). ระบอบประชาธิปไตยของฝ่ายตะวันตก. *ประชาธิปไตยลัทธิ
 สังคมนิยมของจีน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, 2549.
- บุญศักดิ์ แสงระวี (นามแฝง) (แปลและเรียบเรียง). *จีน: ลัทธิสังคมนิยมหรือลัทธิทุนนิยม*.
 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, 2549.
- บุญศักดิ์ แสงระวี (นามแฝง) และ แวว ศศิธร (นามแฝง). *วิวัฒนาการของลัทธิมาร์กซ์ก้าวไปพร้อม
 กับกาลเวลา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, 2551.
- ภูมิศาสตร์ประเทศจีน*. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ, 1987.
- มติเกี่ยวกับปัญหาทางประวัติศาสตร์บางประการของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย นับแต่
 สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นต้นมา. ใน *ประเมินค่าประธานเหมา*.
 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เกลียวคลื่น, 2525.
- แมตทิว ทีก. มุสลิมสายเลือดมังกร. *National Geographic (ฉบับภาษาไทย)*, 101(ธันวาคม
 2552): 62-87.
- แม่น้ำโขง*. 43(ธันวาคม 2005): 12-13.
- ลีโอ สเตราส์ และ โจเซฟ ครอปซี. *ประวัติปรัชญาการเมือง เล่มที่ 3*. แปลโดย สมบัติ จันทรวงศ์.
 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คบไฟ, 2550.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. *เศรษฐกิจการเมืองจีน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ,
 2547.

- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. เอเชียตะวันออก. ใน *เอเชียรายปี 2007/2550*. หน้า 200. กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. เดิมแผ่นดินเมืองจีนทั้งปวงนั้น. ใน *Open Dragon*, 1(ตุลาคม 2547): 106-133.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. ทางแพร่งการต่างประเทศจีน. ใน *รัฐศาสตร์กับการพัฒนาประชาธิปไตยไทย*. หน้า 1018-1050. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 9 (พ.ศ.2551). จัดโดย คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขา รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ร่วมกับ ศูนย์ติดตามประชาธิปไตยไทย และคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, วันที่ 2-3 ธันวาคม 2551 ณ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. โรคชาส์ในจีน: ภาพสะท้อนวัฒนธรรมและการเมืองจีน. *วารสารสังคมศาสตร์* 34, 1(มกราคม-มิถุนายน 2546): 263-289.
- วิภา อุตมฉันท. *สองปีในปักกิ่ง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2551.
- สิทธิพล เครือรัฐติกาล ดวงใจ เด่นเกศินีล้ำ สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์ และวิศรา ไกรวัฒนพงศ์ แปล. *บันทึกลับจ้าวจื่อหยาง*. วรศักดิ์ มหัทธโนบล บรรณาธิการพิเศษฉบับภาษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2552.
- เหมาเจ๋อตุง. ว่าด้วยประชาธิปไตยแผนใหม่. ใน *สรรนิพนธ์ เหมาเจ๋อตุง เล่ม 2 (ตอนปลาย)*. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ, 1968.
- เหมาเจ๋อตุง. ปรับปรุงท่วงทำนองของพรรค. ใน *สรรนิพนธ์ เหมาเจ๋อตุง เล่ม 3 (ตอนต้น)*. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ, 1968.
- เหมาเจ๋อตุง. ว่าด้วยเผด็จการประชาธิปไตยประชาชน. ใน *สรรนิพนธ์ เหมาเจ๋อตุง เล่ม 4 (ตอนปลาย)*. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ, 1968.
- เหมาเจ๋อตุง. สถานการณ์ในฤดูร้อนปี 1957. ใน *สรรนิพนธ์ เหมาเจ๋อตุง เล่ม 5 (ตอนปลาย)*. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ, 1979.
- เหมาเจ๋อตุง. *สรรนิพนธ์การทหารเหมาเจ๋อตุง*. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ, 1967.
- เอ. ทอม กรุนเฟลด์, *ทิวทัศน์ที่เป็นจริง*, แปลโดย ส. สุวรรณ (นามแฝง). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สุขภาพใจ, 2546.

ภาษาจีน

กาลานุกรมสาธารณรัฐประชาชนจีนระหว่างปี 1949-1999 (จงฮว่าเหวินหมินกั๊งเหอกว้อ 1949-1999 ชื่อเตียน). ซ่างไห่: ซ่างไห่เหวินหมินชูปานเลื้อ, 1999.

คู่มือสมาชิกพรรค (ต่างหยวนสี่ยงฉวนซู). เปยจิง: จงกั๊งจยงต่างเลื้อยชูปานเลื้อ, 2008.

เงินหลิวฟาน. นายกสมาคมเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2554.

หยางเค่อหลิน (บรรณาธิการ). พิพิธภัณฑการปฏิวัติใหญ่ทางวัฒนธรรม (เหวินฮว่าต้าเกอมีงป้ออู้กว่าน). เซียงกั๊ง: เทียนตี้ถู่ชู่ไห่ยวเซี่ยนกงซือ และ ซินต้าลู่ชูปานเลื้อไห่ยวเซี่ยนกงซือ, 2002.

หยางเฟิงซุน. การปกครองจีนโดยสังเขป (จงกว้อเจ็งผู้ก้าย่าว). เปยจิง: เปยจิงต้าเสี่ยวชูปานเลื้อ, 2008.

อ้ายผิง. ผู้อำนวยการฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ กรมที่ 1 พรรคคอมมิวนิสต์จีน. สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2551.

อี้จ้งฮว่า. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบรัฐบาลท้องถิ่นจีน (จงกว้อตี้ฟางเจ็งผู้จ่วนสิง). เปยจิง: จงกว้อเลื้อฮู่ชูปานเลื้อ, 2008.

ภาษาอังกฤษ

Bai Shouyi. *An Outline History of China*. Beijing: Foreign Languages Press, 2002.

Cheng Li. *China's Leaders: the New Generation*. U.S.A.: Rowman and Littlefield Publishers, Inc., 2001.

China: Change in 40 Years. Beijing: New Star Publishers, 1989.

China: Facts & Figures 2000. Beijing: New Star Publishers, 2000.

China: Facts & Figures 2003. Beijing: New Star Publishers, 2003.

Constitution of the Communist Party of China (Amended and adopted at the Seventeenth National Congress of the Communist Party of China on October 21, 2007. *Documents of the 17th National Congress of the Communist Party of China*. Beijing: Foreign Languages Press, 2007.

- Dreyer, June Teufel. *China's Political System: Modernization and Tradition*. U.S.A.: Macmillan Press, 1993.
- Falkenheim, Victor C. (ed.) and Kim, Lipyong J. (series ed.). *Chinese Politics from Mao to Deng*. New York: Paragon House, 1989.
- Further Improve the Party's Style of Work, Uphold Integrity and Combat Corruption through Sticking to Prevention and Punishment with Emphasis on Prevention. *Documents of the 17th National Congress of the Communist Party of China*. Beijing: Foreign Languages Press, 2007.
- Jiang Jinsong. *The National People's Congress of China*. Beijing: Foreign Languages Press, 2003.
- Major Documents of the People's Republic of China (December 1978-1989)*. Beijing: Foreign Languages Press, 1991.
- Nathan, Andrew J. and Link, Perry (eds.). *The Tiananmen Papers*. London: Little, Brown and Company, 2001.
- Open the Doors: 14 Coastal Cities & Hainan*. Beijing: Beijing Review, 1986.
- Prisoner of the State*. translated and edited by Bao Pu, Renee Chiang, Adi Ignatius. New York: Simon & Schuster, 2009.
- Salisbury, Harrison E. *The New Emperors Mao and Deng: a Dual Biography*. London: Harpers Collins Publishers, 1992.
- Wang Jiawei and Nyima Gyaincain. *The Historical Status of China's Tibet*. Beijing: China Intercontinental Press, 1997.
- Yan Jiaqi and Gao Gao. *Turbulent Decade: A History of the Cultural Revolution*. Translated and edited by D.W.Y. Kwok. Honolulu: University of Hawai'i Press, 1996.
- Yang Fengchun. *Chinese Government*. Beijing: Foreign Languages Press, 2004.
- Yin Zhongqing. *The Political System of China*. Beijing: China International Press, 2007.
- Zhang Rongchen. *The Communist Party of China: Its Organization and Their Functions*. Beijing: China International Press, 2007.

สื่อออนไลน์

Feng, Situ and John Ng. จลาจลในทิเบตคือกลางร้ายของเปลวไฟโอลิมปิก. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก: <http://manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=9510000032990>
[26 มีนาคม 2551].

จีนประหารฯ จลาจลซินเจียงเพิ่มอีก 3 คน. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก:
<http://www.manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=9520000148644> [24 ธันวาคม 2552].

เจียนจวินปอ. ประเทศจีนยืนอยู่ตรงทางแยก: จะไปทางขวาหรือทางซ้าย. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก:
<http://www.manager.co.th/asp-bin/mgrView.asp?NewsID=9520000049472>
[14 กันยายน 2552].

เจียนจวินปอ. ปีศาจของมาร์กซกับการจลาจลชนกลุ่มน้อยในจีน. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก:
<http://www.manager.co.th/asp-bin/mgrView.asp?NewsID=9520000080129>
[14 กันยายน 2552].

ชาวจีนไม่เห็นใจผู้ประท้วงทิเบต ชื่นชมรัฐบาลปราบปรามรุนแรง. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก:
<http://manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=9510000034322>
[26 มีนาคม 2551].

ทั่วโลกถึงความล้มเหลวในชุดฟ้า-ขาว องครักษ์พิทักษ์คืบเพลิง จากกองทัพปลดแอก. [ออนไลน์].
สืบค้นจาก: <http://manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=9510000042229> [10 เมษายน 2551].

ฟรานเชสโก ซิสซี. ปักกิ่งเร่งจัดการกับมาเฟียในรัฐบาลท้องถิ่น (China's Trillion-Dollar Crisis).
[ออนไลน์]. สืบค้นจาก:
<http://manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=9490000021781>
[26 ธันวาคม 2550].